

Australianpaimenkoirien jalostuksen tavoiteohjelma

Australianpaimenkoirat ry
2005

Sisällysluettelo

1 Rodun tausta.....	4
1.1 Rodun synty ja kehittyminen.....	4
1.2 Rodun käyttötarkoitus.....	5
1.3 Rodun kehitys Suomessa.....	6
1.4 Rodun kehitys muissa maissa.....	7
1.4.1 Pohjoismaat ja muu Eurooppa.....	7
1.4.2 Yhdysvallat.....	7
2 Järjestöorganisaatio ja sen historia.....	8
2.1 Rotujärjestö.....	8
2.1.1 Johtokunta.....	8
2.1.2 Jäsenet.....	8
2.2 Jalostustoimikunta.....	9
2.2.1 Jalostustoimikunnan kokoonpano ja toimintatavat.....	9
2.2.2 Jalostustoimikunnan tehtävät.....	9
2.2.3 Pentuvälitys.....	10
2.3 Rotujärjestön muut toimikunnat.....	10
2.3.1 Lehtitoimikunta.....	10
2.3.2 Näyttelytoimikunta.....	10
2.3.3 Koe- ja kilpailutoimikunta.....	10
2.3.4 IT-toimikunta.....	10
2.3.5 Muut toimihenkilöt.....	11
3 Populaation nykytilanne.....	11
3.1 Populaation koko ja rakenne.....	11
3.1.1 Käytetyimmät jalostusurokset.....	13
3.1.2 Käytetyimmät jalostusnartut.....	15
3.2 Luonne ja käyttöominaisuudet.....	16
3.2.1 SKL:n luonnetesti.....	17
3.2.2 Palveluskoirakokeet.....	18
3.2.3 Tottelevaisuuskokeet ja agility.....	19
3.2.4 Muut koelajit.....	19
3.2.5 Paimennus.....	20
3.3 Terveys.....	20
3.3.1 Lonkkanivelten tutkimukset ja kehitys.....	20
3.3.2 Kyynärnivelten tutkimukset ja kehitys.....	22
3.3.3 Silmäsairaudet.....	23
3.3.4 Muut rodulla tunnetut sairaudet ja viat.....	26
3.4 Ulkomuoto.....	31
3.4.1 Rotumääritelmän tulkinta.....	31
4 Yhteenveto aiempien jalostussuosituksen toteutumisesta.....	34
5 Jalostuksen tavoitteet ja strategiat.....	35
5.1 Rotujärjestön visio.....	35
5.2 Rotujärjestön tavoitteet.....	35
5.3 Rotuyhdistyksen strategia.....	35
5.3.1 PEVISA-ohjelmaan hakeutuminen ja ohjelmaan liitettävät sairaudet.....	35
5.3.2 Muita jalostussuosituksia.....	35
5.4 Uhat ja mahdollisuudet.....	37

5.4.1 Varautuminen ongelmiin.....	38
5.5 Toimintasuunnitelma Jalostuksen tavoiteohjelman toteuttamiseksi.....	39
6 Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta.....	39
7 Lähteet.....	40
8 Liitteet.....	41

Yhteenveto

Tämä dokumentti liitteineen muodostaa Suomen Australianpaimenkoirat ry:n jalostuksen tavoiteohjelman. Jalostuksella tarkoitetaan määrätietoisella valinnalla ja suunnitelluilla parituksilla aikaansaattua eläinkannan laadun paranemista.

Valinta perinnöllisten tekijöiden perusteella johtaa eläinkannan laadun paranemiseen. Tavoiteohjelman tarkoituksena on koota yhteen oleellinen tieto australianpaimenkoirista, niiden taustoista ja nykytilasta sekä rodun jalostuksen suunnittelussa ja toimeenpanossa tarvittavista taustatekijöistä. Ohjelman avulla voidaan ohjata rodun kehitystä määrätietoisesti ja vaadittavan pitkäjänteisesti. Erittäin tärkeänä tavoitteena rotujärjestöllä on saada kaikki rodun kasvattajat todella tuntemaan rotumääritelmä, koko rodun tilanne siihen verrattuna ja ymmärtämään omien jalostuskoiriensa taso verrattuna koko kantaan. Ohjelmaan perehtyminen ja siinä esitettyjen tietojen, määräysten ja ohjeiden syvällinen tunteminen on oleellisen tärkeää kaikille jäsenillemme ja varsinkin kasvattajille.

1 RODUN TAUSTA

1.1 RODUN SYNTY JA KEHITYMINEN

Rodun alkuperä on hämärän peitossa ja arvailujen varassa, mutta nykyiseen muotoonsa australianpaimenkoira on kehitetty Pohjois-Amerikassa ja lähinnä mantereen länsiosissa.

Rodun varhaisimmat alkujuuret ovat Euroopassa. Espanjan ja Ranskan välisillä Pyreneiden vuoristoilla asuvat baskit ovat olleet eräs varhaisimpia kotieläimiä kesyttävä ja kasvattava kansa. Valitettavasti heillä ei ole ollut kirjoitettua kieltä ja jäljelle jääneet historialliset yksityiskohdat heidän käyttämistään paimenkoirista ovat lähinnä perimätietona siirtyneitä tarinoita ja legendoja. 1800-luvulla vuoristojen baskipaimenia siirtyi lampaineen ja koirineen Australiaan, jossa lampaan kasvatusta kukoisti ja villateollisuus kasvoi ja kehittyi huimaa vauhtia. Baskipaimenet matkasivat laumojensa mukana edelleen Yhdysvaltoihin, kun villan kysyntä kasvoi kasvamistaan ja amerikkalaiset lampaan kasvattajat tuottivat Australiasta maahansa hyvävillaisia merinolampaita paimenineen.

Lammaislaumojen mukana kulkevien paimenten elämä oli kovaa ja täynnä raskasta työtä. Paimenten koirien elämän voi kuvitella olleen vielä astetta karumpaa, joten vain karsuneet, lujat ja sopeutuvaiset koirat selvisivät töistään ja velvollisuuksistaan paimenten rinnalla. Nämä baskien mukana tulleet koirat eivät vain paimentaneet lampaitaan läpi ”villan lännen” vaan samalla puolustivat laumaansa petoja vastaan, osoittivat erittäin vahvoja synnyttäviä paimennusviettejä ja olivat viimeiseen asti omistautuneita isännilleen. Koiria oli helppo ohjailta ja kouluttaa mutta ne säilyttivät silti tietyn määrän itsenäisyyttä ja kykenivät huolehtimaan itsestään ja laumastaan tilanteessa kuin tilanteessa.

1800-luvun lopulta on säilynyt tietoja, joiden mukaan Espanjasta varta vasten tuotettiin Amerikkaan paimenkoiria, jotta saataisiin työkoiriin toivottuja paimennusominaisuuksia. Näihin aikoihin Espanjasta tuotiin briardeja, pyreneittenpaimenkoiria ja partacollieta muistuttavia koiria, joita amerikkalainen sulatusuuni yhdisteli parhaan mahdollisen tuloksen löytämiseksi. Tällöin ei vielä annettu niinkään arvoa rodullisesti puhtaille yksilöille, vaan koiran katsottiin olevan silloin täydellisen, kun se työskenteli toivotulla tavalla. Yhdistelemällä eri tyyppisiä koiria rotuun muokattiin hitaasti paimenkoirille vaadittavat ominaisuudet ja työhön soveltuva ulkomuoto. Yhdysvalloissa australianpaimenkoirien kantakoirat kehitettiin lähinnä nautakarjan kanssa työskentelyyn ja suurikokoisille tiloille.

Vuonna 1957 australianpaimenkoirilla oli oma pieni mutta vakaa kannattajajoukkonsa, joka perusti Australian Shepherd Club of America-yhdistyksen eli ASCA:n. Vuonna 1971 ASCA alkoi pitää virallista rekisteriä koirista ja järjesti näyttelyitä, tottelevaisuus- sekä jäljestyskisoja, joissa koirat pystyivät hankkimaan itselleen virallisia titteleitä. 1974 organisoitiin paimenkoiraohjelma ylläpitämään ja korostamaan rodun alkuperäisiä paimennustaipumuksia ja vasta vuonna 1975 perustettiin komitea kehittämään virallista rotumääritelmää australianpaimenkoirille. Rotumääritelmä hyväksyttiin vuonna 1977.

1980-luvulla ASCA jakaantui kahtia, kun osa jäsenistä halusi päästä mukaan Yhdysvaltojen pääkenneljärjestöön American Kennel Club:iin (AKC) ja samalla saada australianpaimenkoirasta virallisesti tunnustettu rotu FCI:ssä. Osa ASCA:n perustajajäsenistä ja kasvattajista pelkäsi tästä mukana tulevan suosion tekevän australiapaimenkoirasta tavallisen populaarirodun ilman tyypillisiä työominaisuuksia. Vastustajat pelkäsivät myös rodun jakaantumista kahteen erilliseen linjaan, joissa toisessa keskityttäisiin pelkästään ulkonäköön ja näyttelyissä pärjäämiseen, jolloin muut ominaisuudet kärsisivät ja rotu ei enää olisi oma itsensä. Uusi järjestö The United States Australian Shepherds Association (USASA) muokkasi hiekan ASCA:n rotumääritelmää ja rotu otettiin AKC:n viralliseksi roduksi vuonna 1991. Tällä hetkellä FCI tunnustaa ainoastaan AKC rekisteröidyt koirat. Osa Yhdysvaltojen ja Keski-Euroopan koirista on kuitenkin edelleen vain ASCA rekisterissä, jolloin niiden jalostus- ja harrastuskäyttö FCI:n alaisissa maissa on vaikeaa. AKC on muutamia kertoja avannut rotukirjat ja ASCA rekisteröityjä koiria on otettu AKC rekisteriin. Rotukirjojen avaamisesta keskustellaan tällä hetkellä jälleen.

Yhdysvalloissa toimii myös ASHGI, australianpaimenkoirien oma terveyttä vaaliva ja geneettisiä sairauksia tutkiva ja vastustava järjestö. Järjestön puheenjohtajana ja yhtenä asian-tuntijajäsenenä on C.A. Sharp. Hän on pitkän linjan australianpaimenkoiraharrastaja, joka on laajalti perehtynyt rotuun ja kirjoittanut monia artikkeleita joita on julkaistu sekä järjestön sivuilla että ASCAn sivuilla ja lehdessä. Hän on myös kiertänyt maailmalla luennoimassa aussieden perinnöllisistä ongelmista ja niiden vastustamisesta. Vuonna 2005 ASHGI:ssa on alkamassa esim. syövän periytyvyyteen liittyvä tutkimus ausseilla.

”Käyttötarkoitus määrää muodon”-johtopäätös on koiran kasvattajien havaitsema totuus, ja se on näkyvissä hyvin myös työ- ja näyttelytyypin australianpaimenkoiran kehittymisessä viimeisten vuosikymmenten aikana.

Kiinnostus näyttelytoimintaa kohtaan alkoi Yhdysvalloissa kasvaa aussieharrastajien keskuudessa 1970-luvun puolivälissä. Ideaalitalanteessa näyttelytoiminta tukee parhaan työkoirajalostusmateriaalin etsimistä ja siellä painotetaan koiran rakennetta ja liikkeitä. Todellisuudessa näyttelymenestys riippuu kuitenkin paljon myös koiran esteettisestä olemuksesta. Tästä seuraa, että näyttelykasvattajat valitsevat jalostuseläimensä ainakin osittain ulkomuodon, kuten kauniin värin, valkoisten- ja tan-merkkien, sekä koiran ilmeen perusteella. Työtyypin kasvattajilla puolestaan koiran työkyky on jalostusta ohjaava peruste ja he saattavat jättää huomiotta rotumääritelmän virheiksi luokittelemia seikkoja, mikäli ne eivät vaikuta koiran työskentelyyn.

Näyttelyiden yleistyessä 70-luvulla kasvattajat alkoivat valikoida koiria, jotka menestyisivät ulkomuotokilpailuissa. Flintridge-linjojen koirat olivat erittäin vahvasti esillä ja ne pärjäsivät hyvin näyttelyissä, jolloin niistä tuli myös hyvin suosittuja. Kasvattajat, jotka arvostivat työominaisuuksia keskittyivät valitsemaan koiria, jotka pärjäsivät parhaiten työtehtävissä. Tällöin ero eri koiratyypien välillä alkoi kasvaa.

Erot työtyypin ja näyttelytyypin välillä ovat suurimmat kun tarkastellaan koiria, jotka ovat molempien tyyppien ääripäitä. Molemmissa tyypeissä on olemassa ääripäitä sekä henkisissä että ulkomuoto-ominaisuuksissa. Esimerkiksi joillakin näyttelylinjaisilla koirilla on hyvin raskas luusto, suuri pää ja hyvin pitkä ja paksu turkki, eivätkä ne enää olisi työtehtävissä ja -ympäristössä toimivia koiria, joille puolestaan vahvuus ja ketteryys ovat oleellisia ominaisuuksia ja joille helppohoitoinen turkki on arvokas etu. Joillakin näyttelytyypin koirilla on alhainen viettitaso ja työhalukkuus, ne eivät ole energisiä, eikä niillä käytännössä enää ole paimennus- tai vartiointivaistoa. Työkoirapuolella puolestaan tavataan kooltaan erittäin pieniä, kevytluustoisia koiria, joilla on ohut, lyhyt turkki sekä erittäin suuri työhalukkuus, loppumaton energia ja hyvin vahva vartiointitaipumus. Tällaiset koirat vaativat paljon tekemistä ja työtä, eivätkä ne sovi tavalliselle koiranomistajalle.

Ääripään jalostusvalinnat ovat siis johtaneet kahteen erityyppiseen koiraan. Huomattavimmat erot tyyppien välillä ovat koirien koossa, luuston raskaudessa, turkin paksuudessa, työssä sekä vartiointitaipumuksen vahvuudessa.

Onneksemme suurinta osaa aussiesta ei jalosteta tällaisten äärimmäisyyksien tavoittelemiseksi. Ne yksilöt, jotka ovat keskivertoja jommassakummassa tyyppissä, muistuttavat paljon toisiaan, varsinkin fyysisiltä ominaisuuksiltaan. Tällaiset keskivertokoirat ovat tyypiltään tasapainoisia ja turkiltaan samankaltaisia. Luonteeltaan tällaiset koirat voivat olla erittäin älykkäitä ja helposti koulutettavia sekä aktiivisia. Työtyypin koirilta löytyy yleensä huomattavasti enemmän sisua ja tahtoa, sillä niitä ominaisuuksia arvostetaan ja tavoitellaan työkoirapuolella ja työkoirakasvatuksessa.

1.2 RODUN KÄYTTÖTARKOITUS

Australianpaimenkoira on käyttökoirarotu ja alkuperäinen käyttötarkoitus on ollut maa- ja karjatiloiilla käytettävä paimen- ja vartiokoira. Rakenne ja luonne vaikuttavat jokaisen australianpaimenkoiran työskentelykykyyn. Jos koira ei ole rakenteeltaan tasapainoinen, se ei toimi täydellä kapasiteetilla, eikä siten voi toimia tehokkaasti työkoirana.

Rotumääritelmässä kuvaillaan ne piirteet, sekä rakenteelliset, että luonteeseen liittyvät, jotka edesauttavat australianpaimenkoiraa suoriutumaan tehtävistään mahdollisimman luontevasti.

Oikean rakenteen omaava koira selviytyy tehtävistään helposti, eikä se ole niin altis loukkaantumaan kuin rakenteeltaan puutteellinen tai liioiteltu koira. Koska rodun alkuperäinen tarkoitus oli paimentaminen ja vartiointi, rodulla on sellaisia luonne ominaisuuksia, jotka ovat antaneet rodulle mahdollisuudet mukautua ja menestyä myös muilla aloilla.

Australianpaimenkoiran pääasiallinen käyttötarkoitus tänä päivänä on edelleen työ- ja paimenkoira. Rotu on kuitenkin alkanut jakautua kahteen erilaiseen tyyppiin, työtyyppiseen paimennustehtävissä käytettäviin koiriin sekä niin kutsuttuihin show- eli näyttelykoirisiin. Molemmilla, sekä työ- että näyttelytyypin australiapaimenkoirilla, on paljon yhteneväisiä ominaisuuksia, jotka ne ovat perineet yhteisiltä esi-isiltään. Aussien perusluonne on yhä ole-massa molemmissa koiratyypeissä. Koiratyypeissä on kuitenkin myös eroja, vaikka molem-milla tyypeillä on sama rotumääritelmä.

Rotumääritelmä kuvailee australiapaimenkoiran ensisijaisesti työkoiraksi, jolla on vahvat paimennus- ja vartiointitaitumukset. Farmien ja ranchien työkoirana rodun edustajilta vaaditaan myös itsenäisyyttä, sekä kykyä ratkaista erilaisia ongelmia. Näiden taipumusten voi-makkuus vaihtelee rodun sisällä ja harrastajien, varsinkin kasvattajien, tulisi olla selvillä eri tyypeistä ja siitä mikä on näyttely- tai työtyyppin koirille ominaista.

Paimenuksen lisäksi rotu on saavuttanut suosiota kotimaassaan sekä agility-, toko- että fly-ballkoirana. Suomessa australiapaimenkoira on yleistynyt palvelus- ja pe-lastuskoiralajeissa, joihin se sopii erinomaisesti työkoirataustansa, rakenteensa ja suuren työmotivaationsa vuoksi. Suomessa australiapaimenkoiralla ei vielä ole vakiintunutta ase-maa työskentelevänä paimenkoirana, koirat ovat lähinnä harrastus- ja näyttelykoirina.

1.3 RODUN KEHITYS SUOMESSA

Taulukko 1. Rodun rekisteröinnit 1994-2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Pennut (kotimaiset)	0	12	16	40	69	39	75	117	135	152	105
Tuontikoirat	1	2	5	5	5	9	12	9	12	10	24
Rekisteröinnit yht.	1	14	21	45	74	48	87	126	147	162	129

Vuonna 1994 rekisteröitiin ensimmäinen australiapaimenkoira Suomessa. Tätä ennen Suomeen on tietävästi tullut yksi australiapaimenkoira, jota ei ole rekisteröity Suomen kennelliittoon. Ensimmäinen rekisteröity australiapaimenkoira oli Katri ja Raimo Vutilan narttu Propwash Samsara joka tuli USA:sta. Seuraavana vuonna Gerry ja Todd Nolen toivat USA:sta maahamme ensimmäisen uroksen Nolen's Dakota Dancerin sekä nartun nimeltä Hodge's Tena Rosey. Suomen ensimmäinen aussiepentue syntyi helmikuussa vuonna 1995 ja sen jälkeen rodun suosio on kiihtyvästi kasvanut. Australianpaimenkoira nousi sadan suosituimman rodun listalle vuonna 2002. Suomen Australianpaimenkoirat ry perustettiin vuonna 1998. Rotua kasvattavien kasvattajien määrä kasvaa vuosittain, samoin rodun tuontikoirien määrä on ollut nousussa.

Australianpaimenkoira on saavuttanut Suomessa jalansijaa sekä harrastus- että näyttelykoirana, rodun koekäynnit ja saavutetut tulokset ovat nousseet suhteessa koiramäärään. Australianpaimenkoirien näyttelykäyntien määrät ovat nousseet ja australiapaimenkoirat ovat pärjänneet ja esiintyneet näyttelyissä myös ryhmäkilpailutasolla.

Vuonna 2000 järjestettiin ensimmäinen australiapaimenkoirien paimennusleiri ja ensimmäinen rodun kotimaan paimennusvaistotesti (ASCA) pidettiin vuonna 2000. Australianpaimenkoirat eivät toistaiseksi ole saavuttaneet Suomessa suosiota paimenkoirina muutamia tiloilla työskenteleviä koiria lukuun ottamatta.

1.4 RODUN KEHITYS MUISSA MAISSA

1.4.1 POHJOISMAAT JA MUU EUROOPPA

Ruotsiin ensimmäinen australianpaimenkoira tuotiin 90-luvun alkupuolella. Ruotsissa rekisteröintien määrät ovat lisääntyneet tasaisesti tämän jälkeen. Ruotsissa australianpaimenkoirat osallistuvat näyttelyihin ja aktiivisesti koiraurheilulajeihin mm. agilityyn, pelastuskoiratoimintaan, tottelevaisuuskokeisiin, palveluskoiralajeihin ja paimennukseen.

Norjassa australianpaimenkoirat eivät ole aivan yhtä suosittuja kuin Suomessa ja Ruotsissa.

Keski-Euroopassa on runsaasti australianpaimenkoiria. Euroopan australianpaimenkoirat toimivat sekä FCI:n että ASCA:n alaisina. ASCA toiminta on Euroopassa melko runsasta, paimennuskilpailuja, agilityä, tokoa ja näyttelyitä järjestetään kymmeniä vuosittain. ASCA:lla on Euroopassa aktiivisia alaosastoja, joiden kotisivuilla löytyy tietoa kokeista, tuloksista ja jalostuskoirista. Muita rotua harrastavia yhdistyksiä löytyy useista maista, mutta niiden pitämät tilastot (terveys, tulos yms.) ovat vaikeasti saatavilla.

Taulukko 2. Ruotsissa ja Norjassa rekisteröidyt australianpaimenkoirat

	1997 - 1993	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ruotsin rekisteröinnit	yhteensä 165 koiraa	73	65	128	117	169	141	181
Norjan rekisteröinnit	?	?	?	29	44	24	78	55

1.4.2 YHDYSVALLAT

Yhdysvalloissa Amerikan Kennel Club rekisteröi vuosittain noin 6000 koiraa, minkä lisäksi australianpaimenkoiria rekisteröidään myös muihin rekistereihin mm. ASCA:aan, jossa on tällä hetkellä rekisteröitynä kaiken kaikkiaan noin 145 000 australianpaimenkoiraa (kaikki perustamisvuodesta 1957 lähtien rekisteröidyt koirat). Osa koirista on rekisteröity useampaan rekisteriin esimerkiksi AKC:hen ja ASCA:aan. Australianpaimenkoirista iso osa jää rekisteröimättä AKC:hen, sillä esimerkiksi työkoirat eivät välttämättä päädy viralliseen rekisteriin.

Yhdysvalloissa australianpaimenkoira ei tarvitse virallisia terveystutkimuksia tai muita tuloksia tullakseen rekisteröidyksi.

AKC:n puolella australianpaimenkoirat kilpailevat agilityssä, paimennuksessa, tottelevaisuudessa, flyballissa, jäljellä ja muissa lajeissa. Australianpaimenkoirat ovat myös suosittuja näyttelykoiria.

Yhdysvalloissa ASCA järjestää vuosittain suuret mestaruuskilpailut, ASCA National Specialty, jossa kilpaillaan paimennusmestaruudesta, agilitymestaruudesta, jälkimestaruudesta sekä tottelevaisuusmestaruudesta. Lisäksi järjestetään suuri erikoisnäyttely. Nationals-kilpailun erikoisuutena on MVA (most versatile aussie) kilpailu, jonka voittaa koira, joka osallistuu ja pärjää vähintään kahdessa eri lajissa, sekä läpäisee jalostustarkastusta muistuttavan ulkomuoto-osion.

Australianpaimenkoiria työskentelee edelleen myös alkuperäisissä tehtävissään karjatiljoilla, työskentelevien koirien määrästä ei ole olemassa tarkkaa arviota.

Taulukko 3. AKC:n australianpaimenkoirille myöntämät valionarvot vuonna 2004

CH	OTCH	TD	TDX	MACH	MACH2	MACH3	MACH4	HC
220	4	14	2	88	23	11	3	1

CH = muotovalio

OTCH = tottelevaisuusvalio

TD = Tracking dog, jälkikokeiden alin titteli

TDX = Tracking dog excellent, jälkikokeiden ylempi titteli

MACH = Master Agility Champion, agilityvalio, MACH2 jne. osoittaa kuinka montaa kertaa koira on saavuttanut valionarvoon vaaditut tulokset

HC = Herding champion, paimennusvalio

2 JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

2.1 ROTUJÄRJESTÖ

Australianpaimenkoirat ry:n perustamiskokous pidettiin Lahdessa 18.4.1998. Paikalle oli kerääntynyt noin kolmisenkymmentä rodusta kiinnostunutta henkilöä. Yhdistyksen kotipaikaksi valittiin Helsinki ja sen toiminta-alueena on koko Suomi.

Yhdistys hyväksyttiin Palveluskoiraliittoon 5.12.1998 ja Kennelliiton jäseneksi 16.2.1999. Yhdistys on myös Helsingin Kennelpiirin jäsen. Yhdistys sai rotua harrastavan yhdistyksen statuksen 19.8.2004.

Australianpaimenkoirien rotujärjestö on Palveluskoiraliitto (SPKL).

Yhdistyksen tarkoituksena on herättää ja ylläpitää australiapaimenkoiraharrastusta sekä edistää sitä.

Yhdistys

- ◆ edistää australiapaimenkoiran käyttöä rodulle tyypillisissä tehtävissä
- ◆ edistää, johtaa ja valvoo australiapaimenkoiran rodunomaista jalostamista
- ◆ edistää rodun oikeaa kasvattamista, hoitamista ja kouluttamista
- ◆ kerää ja levittää rotuun ja rotuharrastukseen liittyvää tietoa
- ◆ toimii rodunharrastajien yhdyssiteenä
- ◆ ajaa ja valvoo rodunharrastajien yhteisiä etuja.

2.1.1 JOHTOKUNTA

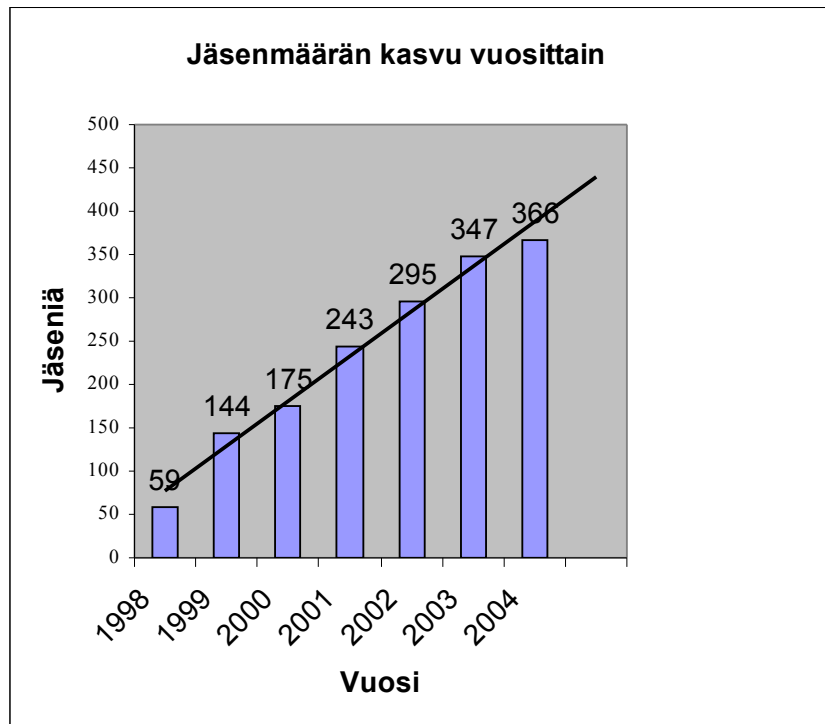
Yhdistyksen asioita hoitaa hallitus, johon kuuluvat vuosikokouksessa valitut puheenjohtaja sekä kuudesta kymmeneen muuta varsinaista hallituksen jäsentä sekä kaksi varajäsentä. Hallituksen varsinaisista ja varajäsenistä on puolet vuosittain erovuorossa. Hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan sekä ottaa keskuudestaan tai ulkopuolelta sihteerin, rahastonhoitajan ja muut tarvittavat toimihenkilöt. Hallituksen toimikausi on kaksi vuosikokousten välistä ajanjaksoa.

Hallitus voi muodostaa jäsenistöstä tarvittavia toimielimiä eli toimikuntia, joiden tehtävät se määrittelee. Toimikunnat ovat vastuussa toiminnastaan hallitukselle. Ne valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan tai vastuuhenkilön, joka selvittää ja valmistelee vastuualueelleen kuuluvat asiat hallituksen kokouksiin.

2.1.2 JÄSENET

Yhdistyksen jäseneksi voi liittyä jokainen, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoituksen ja säännöt. Jäsenet hyväksyy hakemuksesta yhdistyksen hallitus. Jäsenet ovat vuosi-, perhe-, nuori-, kannattava- tai kunniajäseniä tai kunniapuheenjohtajia. Kannattava jäsen on yksityinen henkilö tai oikeustoimikelpoinen yhteisö, joka haluaa tukea yhdistyksen toimintaa. Kunniajäseneksi tai kunniapuheenjohtajaksi voidaan hallituksen esityksestä yhdistyksen kokouksessa kutsua henkilö, joka on huomattavasti edistänyt ja tukenut yhdistyksen toimintaa.

Yhdistyksen jäsenmäärä on kasvanut melko tasaisesti, kuten alla olevasta kuvasta käy ilmi.

Kuva 1. Australianpaimenkoirat ry:n jäsenmäärän kehitys.

2.2 JALOSTUSTOIMIKUNTA

2.2.1 JALOSTUSTOIMIKUNNAN KOKOONPANO JA TOIMINTATAVAT

Australianpaimenkoirat ry:n hallitus perusti jalostustoimikunnan vuonna 1999. Jalostustoimikunnassa on 4 – 5 jäsentä, jäsenet valitaan jalostustoimikunnan ehdotuksesta ja hallitus hyväksyy uudet jäsenet. Jalostustoimikunta ehdottaa keskuudestaan puheenjohtajaa, jonka hallitus lopullisesti hyväksyy.

Jalostustoimikunta toimittaa kokouksien pöytäkirjat hallitukselle ja näin pyritään nopeaan tiedonsiirtoon hallituksen ja jalostustoimikunnan välillä.

Jalostustoimikunta kokoontuu 3 – 4 kertaa vuodessa. Väliaikoina jalostustoimikunta pitää yhteyttä oman postituslistan kautta sekä puhelimitse.

2.2.2 JALOSTUSTOIMIKUNNAN TEHTÄVÄT

Jalostustoimikunnan puheenjohtaja vastaa jalostustoimikunnan toiminnasta ja toiminnan laadusta sekä allekirjoittaa jalostustoimikunnan antamat lausunnot. Toimikunnan tehtävänä on seurata ja ohjata rodun jalostustyötä Suomessa.

Jalostustoimikunta kerää rodun terveyteen, luonteeseen ja ulkomuotoon liittyviä tietoja sekä julkaisee näitä tietoja mm. Aussie-utiset -lehdessä. Kasvattajien koulutustilaisuuksien järjestäminen, tiedon jakaminen koirien jalostuksesta sekä jalostusneuvonnan antaminen on myös jalostustoimikunnan vastuulla. Jalostustoimikunta on tiiviissä yhteistyössä kasvattajien, ulkomaisten rotujärjestöjen, SKL:n jalostustieteellisen toimikunnan sekä muiden toimielimien kanssa.

Vuoteen 2005 saakka jalostusneuvonta on keskittynyt lähinnä tiedon keräämiseen ja julkaisemiseen, rotua koskevan tiedon jakamiseen sekä sukusiitoskertoimien laskemiseen. Jalostussuosituksilla ja pentulistan vaatimuksilla on pyritty koko ajan myös ohjaamaan jalostusta. Neuvontaa kehitetään tulevaisuudessa pentulistan kautta sekä jalostusuroslistan avulla.

Taulukko 4. Australianpaimenkoirat ry:n jalostussuositukset ja vaatimukset yhdistyksen pentulistalle

Jalostusyksilöiden tulee olla terveitä ja hyväluonteisia. Vähimmäisvaatimukset jalostukseen käytettäville yhdistelmille:	
Ikä	Emän tulee olla astutushetkellä iältään vähintään 24 kuukautta Uroksen tulee olla astutushetkellä iältään vähintään 24 kuukautta
Lonkat	Molempien vanhempien tulee olla virallisesti lonkkakuvattuja ja terveiksi todettuja (tulos A tai B)
Silmätarkastus	Molemmilla vanhemmilla tulee olla astutushetkellä alle vuoden vanha silmätarkastuslausunto, jossa silmät todetaan terveiksi
Ulkomuoto	Molemmat vanhemmat tulee olla palkittu kahdesti näyttelyssä vähintään 1. tai 2. palkinnolla
Luonne ja käyttötulokset	Molemmilla vanhemmilla tulee olla tulos virallisesta kokeesta tai hyväksyntä luonnetestistä. Virallisia kokeita ovat esim. palveluskoirakokeet, paimennus-, toko- ja käyttäytymiskoe
Rajoitukset	Merle-merle -yhdistelmiä ei suositella eikä niitä kelpuuteta myöskään pentuvälitykseen
Muuta huomioitavaa	Töpö-töpö- yhdistelmiä suositellaan vältettäväksi ja kynärpäät suositellaan tutkittavaksi

2.2.3 PENTUVÄLITYS

Australianpaimenkoirat ry:llä on 1 – 2 rotuneuvojaa. Rotuneuvojien yhteystiedot löytyvät Suomen Kennelliitosta, sekä yhdistyksen internetsivuilta ja rotujärjestön lehdestä. Rotuneuvojat antavat pennunostajille neuvontaa puhelimitse sekä sähköpostin avulla ja ohjaavat pennunostajia yhdistyksen pentulistan vaatimukset täyttävien pentueiden ja kasvattajien luokse.

Yhdistyksen pentulistalle pääsevät yhdistelmät, jotka täyttävät yhdistyksen jalostussuositukset (ks. kohta 2.2.2 taulukko 4). Toistaiseksi yhdistyksen pentulistalla on ollut suhteellisen vähän pentueita.

2.3 ROTUJÄRJESTÖN MUUT TOIMIKUNNAT

2.3.1 LEHTITOIMIKUNTA

Lehtitoimikunta perustettiin 28.8.1999. Se vastaa Aussie-utiset-lehden toimittamisesta ja lehden aineistosta.

2.3.2 NÄYTTELYTOIMIKUNTA

Näyttelytoimikunta perustettiin 13.7.2004. Sen tehtävänä on huolehtia näyttelyiden, open show'n ja match show'n järjestämisistä.

2.3.3 KOE- JA KILPAILUTOIMIKUNTA

Koe- ja kilpailutoimikunta perustettiin 13.7.2004. Toimikunnan tehtävänä on huolehtia kokeiden ja kilpailujen järjestämisistä, mm. agility- ja tottelevaisuuskokeista.

2.3.4 IT-TOIMIKUNTA

IT-toimikunta perustettiin 16.1.2005. Sen tehtävänä on huolehtia yhdistyksen www-sivustojen ja tietokannan teknisestä ylläpidosta. Sisältövastuu on hallituksella. IT-toimikuntaan kuuluu kolme jäsentä.

2.3.5 MUUT TOIMIHENKILÖT

Muina toimihenkilöinä yhdistyksessä toimivat jäsensihteeri, rahastonhoitaja ja lehden päätoimittaja.

a) Jäsensihteeri

Jäsensihteerin tehtävänä on ylläpitää yhdistyksen jäsenrekisteriä. Hän toimittaa hallitukselle tiedot uusista hyväksyttävistä ja erotettavista tai eroavista jäsenistä sekä päivittää osoitetiedot ja muut tiedot jäsenrekisteriin. Jäsensihteeri toimittaa lehtitoimikunnalle osoitetarrat esim. jäsenlehteä varten.

b) Rahastonhoitaja

Rahastonhoitajan tehtävä on hoitaa yhdistyksen taloutta. Hän toimittaa hallitukselle tiedot taloudellisesta tilanteesta sekä hyväksyttää maksettavat laskut. Rahastonhoitaja tekee yhdessä hallituksen kanssa esityksen yhdistyksen vuosikokoukselle tulevista budjeteista sekä esittelee aikaisemmat tulokset.

c) Päätoimittaja

Päätoimittaja vastaa Aussie-utiset-lehden toimittamisesta ja lehden aineistosta hallituksen antamien ohjeiden mukaan. Päätoimittajan apuna on lehtitoimikunta.

3 POPULAATION NYKYTILANNE

3.1 POPULAATION KOKO JA RAKENNE

Suomen australianpaimenkoirien tiedot on koottu aikajaksolta 1994-2004, jonka aikana Suomessa rekisteröitiin 839 australianpaimenkoiraa, näistä tuontikoiria oli 94. Ensimmäinen australianpaimenkoirapentue syntyi vuonna 1995. Pentueita on tarkasteltuna ajanjaksona rekisteröity yhteensä 112, ja pentuja ollut keskimäärin 6,6 pentuetta kohden. Vuosina 1994 - 2004 koirien rekisteröintiluvut ovat kasvaneet melko tasaisesti. Myös tuontikoirien, pentueiden ja kasvattajien lukumäärä on noussut. Australianpaimenkoiria kasvatti vuosien 2003 ja 2004 aikana keskimäärin 17 kasvattajaa / vuosi, ja he kasvattivat keskimäärin 2,5 pentuetta vuodessa.

Australianpaimenkoirien jalostuspohja on Suomessa jatkuvasti laajenemassa. Suomeen on tuotu vuoden 2004 loppuun mennessä 94 australianpaimenkoiraa (rekisteröidyt tuonnit), näistä jalostukseen oli käytetty 14 urosta ja 22 narttua minkä lisäksi viidesosa (20,5%) pentueista on peräisin astutuksista/ keinosiemennyksistä ulkomaalaisella isällä. Tämä on auttanut laajentamaan rodun geenipohjaa. Monet Suomeen tuoduista koirista edustavat kuitenkin osittain samoja sukulinjoja täällä jo olevien koirien kanssa. Sukusiitokseen ja geenipohjan laajuuteen tulee jatkossa kiinnittää edelleen huomiota, jotta ne pysyvät hyväksyttävillä tasoilla. Tähän pyritään mm. jalostusvalintojen, tuontikoirien ja keinosiemennysten avulla. Rodun kotimaan typistys- ja rekisteröintikäytännöt ovat omalta osaltaan hieman hankaloittaneet erisukuisten koirien tuomista Suomeen ja näin ollen vaikeuttaneet tuontikoirien hankkimista. Tällä hetkellä Suomeen voi tuoda typistetyn koiran, mutta sillä ei voi osallistua Suomen Kennelliiton järjestämiin kilpailuihin, kokeisiin eikä näyttelyihin. Typistetyn koiran jalostuskäyttö on edelleen mahdollista.

Taulukko 5. Vuosiyhteenvedot australianpaimenkoirista vuosilta 1995 – 2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Pennut (koti-maiset)	12	16	40	69	39	75	117	135	152	105
Tuontikoirat	2	5	5	5	9	12	9	12	10	24
Rekisteröinnit yht.	14	21	45	74	48	87	126	147	162	129
Pentueet	1	2	6	10	6	12	16	20	25	15
Pentuekoko	12,0	8,0	6,7	6,9	6,5	6,3	7,3	6,8	6,1	7,0
Kasvattajat	1	2	2	7	5	10	12	17	20	13
Tehollinen populaatio	2	4	9	18	11	22	30	39	47	27
Sukusiitospro-sentti	1,80%	3,80%	8,20%	8,30%	5,40%	9,20%	7,90%	8,90%	8,50%	8,50%

Australianpaimenkoiralla rotuna katsotaan olevan noin 300 kantakoira, mikä on useisiin rotuihin verrattuna varsin laaja lukumäärä ja mahdollistaa suuremman geneettisen diversiteetin. Rotu on myös suhteellisen nuori ja edellä mainituista seikoista johtuen sukusiitosta ei ole pidetty rodulle välittömänä uhkana. Rodun historiassa on kuitenkin käytetty sisäsiitosta ja tämä niin sanottu historiallinen sukusiitos vaikuttaa myös nykykoirien sukusiitosasteeseen. Sukusiitosaste on matemaattinen arvio, joka kuvaa yksilön mahdollisuutta periä esivanhemmiltaan identtisiä geenejä. Sukusiitosasteen avulla voidaan arvioida todennäköisyys sille, että sattumanvaraisesti valitun geenilokuksen alleelit, jotka yksilö on perinyt molemmilta vanhemmiltaan, ovat identtiset ja peräisin samalta yksilöltä. C.A. Sharpin mukaan australianpaimenkoirien sukusiitosaste nousee yleisesti ottaen nopeasti. Myös niin kutsuttujen siitosmatadorien käyttö voi saada aikaan rodun geenipoolin vääristymisen niin, että näiden koirien kantamat alleelit esiintyvät runsaina. Sukusiitos saa aikaan heterotsygotian vähenemisen, jolloin sopeutumiskyky ympäristön muutoksiin vähenee. Lisääntyvä homotsygotia puolestaan lisää piilevien sairauksien esiintuloa sekä vakiintumista rotuun. Sukusiitos lisää siis todennäköisyyttä resessiivisten geenien aikaansaamien haitallisten ominaisuuksien esiintymiselle populaatiossa. Tällaisia ovat mm. elinkykyyn, lisääntymiskykyyn ja vastustuskykyyn negatiivisesti liittyvät ominaisuudet. Tätä ilmiötä kutsutaan sisäsiitosdepressioksi. ASCA:n kyselytutkimuksen (1999) perusteella neljäsosalla (25 %) australianpaimenkoirista oli tavattu jotain lisääntymiseen tai immuunivasteeseen liittyviä ongelmia.

Rodun kotimaan asiantuntijoiden mukaan australianpaimenkoirien keskimääräinen sukusiitosaste koko maailmassa on noin 13,4 % 10 sukupolvella laskettuna. Yleisesti ottaen sukusiitosaste ns. näyttelylinjoissa 12 – 14 %. Ns. työlinjoissa on enemmän vaihtelua, monessa työkoiralinjassa sukusiitosaste on hyvinkin alhainen (alle 6 %), mutta osassa hyvinkin korkea (yli 25 %). Sukusiitosaste voidaan laskea myös 3-5 sukupolven perusteella, mutta C.A. Sharpin mukaan tämä on australianpaimenkoirilla riittämätön sukupolvimäärä; viiden sukupolven perusteella laskettuna koira näyttää usein olevan hyvin vähän sukusiitetty, mutta 10 sukupolven perusteella nähdään, ettei asia usein todellisuudessa ole näin. Sukusiitosasteen laskemisessa voidaan toki käyttää 5 polven sukutietoja, mikäli halutaan vertailla sukusiitosasteen kasvua vuositasolla. 10 tai useamman sukupolven sukutaulu kertoo kuitenkin enemmän todellisesta sukusiitosasteesta.

Vuosien 1995-2004 aikana Suomessa syntyneille pentueille laskettiin sukusiitosaste 10 sukupolvella, huomioiden ns. historiallinen sukusiitos. Koko populaation sukusiitosaste Suomessa on näiden tietojen perusteella noin 8,5 %, mikä on hyvä verrattuna rodun keskiarvoon. Suositus jalostusyhdistelmien sukusiitoksen määräksi on enintään 6,25 % viidellä sukupolvella tai 9% kymmenellä sukupolvella laskettuna, mihin peilattuna rodun tilanne Suomessa on tällä hetkellä myös hyvä. Pentueiden keskimääräinen sukusiitosaste on ollut vuodesta 1997 lähtien 8 % tuntumassa. Keskiarvon ympärille mahtuu kuitenkin suurta hajontaa,

suurin sukusiitosaste yksittäisellä pentueella on ollut 21 %, pienin 0,6 %. Asiantuntijoiden suositusten mukaan koko populaation sukusiitosaste ei saisi nousta vuositasolla yli 0,5% tai viiden sukupolven aikana yli 2,5%.

Syntyneistä pentueista 44:n (39 %) sukusiitosaste oli alle 6,25 %, suurin osa eli 61 % pentueista 6,25 – 25 %. Yli 25 % sukusiitosasteella ei Suomessa ole syntynyt yhtään pentuetta. Sukusiitokseen tulee kuitenkin kiinnittää jatkossakin huomiota. Koska rotu on Suomessa verraten uusi, ovat useat tulevaisuudessa jalostusiän saavuttavat yksilöt lähtöisin suomalaisista kanta-koirista. Myös ns. historiallinen sukusiitos nostaa pentueiden sukusiitosasteita, koska usein pentueiden takana toistuu samoja esivanhempia, joskus moneenkin kertaan. Sukusiitokseen hallintaan on alettu kiinnittämään huomiota Suomessa kuten myös rodun emämaassa.

Yleisenä populaatiogeneettisenä suosituksena on, ettei yksittäisen jalostuskoiran kokonaisjälkeläismäärä saisi ylittää 5% sukupolven (5v) aikana syntyneiden pentujen kokonaismäärästä.

Australianpaimenkoiran ollessa Suomessa vielä suhteellisen nuori rotu on selvää, että rodun alkuvuosina tämä luku ylittyi useimmilla siitoskoirilla. Kuitenkin nyt myöhemmin asiaan voidaan kiinnittää paremmin huomiota. Australianpaimenkoirien sukupolvenväli on tällä hetkellä noin 2 vuotta, mikä tarkoittaa keskimääräistä pentueen saamisikää sekä uroksilla, että nartuilla.

Mikäli runsaasti jälkeläisiä tuottaneessa koirassa, ns. siitosmatadorissa, tai sen jälkeläisissä todetaan myöhemmin esimerkiksi perinnöllinen sairaus, joudutaan jalostustyössä mahdollisesti tulevaisuudessa ongelmien eteen.

Taulukko 6. Syntyneiden pentueiden sukusiitosasteet (%) 10 sukupolvella laskettuna (112 kpl pentueita vuosina 1995 – 2004)

Sukusiitosaste	Kappaletta (% kaikista pentueista)
0 – 6,25 %	44 (39 %)
6,25 – 10 %	30 (27 %)
10 – 25 %	38 (34 %)
yli 25 %	0 %

3.1.1 KÄYTETYMMÄT JALOSTUSUROKSET

Eri uroksia on 1995-2004 käytetty siitokseen 68 yksilöä, joista 28:a (41%) käytetty useammin kuin kerran. Näillä 28:lla uroksella on jälkeläisiä yhteensä 595, joka on 71 % vuosien 1995 – 2004 aikana rekisteröidystä pennuista. Kahdeksaa urosta on käytetty siitokseen neljä kertaa tai useammin. Näiden urosten jälkeläisiä on yhteensä 251 yksilöä eli 33 % aikavälillä syntyneistä pennuista. Edellä mainituista jälkeläisistä osaa on käytetty jatkojalostukseen edelleen. Yhdeksällä uroksella on kolme pentuetta, 11:a uroksella kaksi ja 40:llä uroksella yksi pentue. Ulkomaalaisilla uroksilla tehtyjä astutuksiin tai keinosiemennyksiin on käytetty 23:a ulkomaalaista urosta, joista kolmea urosta kahteen kertaan, nämä on sisällytetty em. tilastoihin.

Taulukko 7. Jalostukseen käytetyt urokset

#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumul.%
1	DANCING SKIES HONOR BOUND	5	37	4,77%	5%
2	NOLEN'S DAKOTA DANCER	5	36	4,65%	9%
3	PINCIE CREEK'S AURORA CHIEF	4	35	4,52%	14%
4	PROPWASH SEALEVEL FINN SPIRIT	5	32	4,13%	18%
5	NOWAGGAS DARK SIDE OF THE MOON	5	28	3,61%	22%
6	PROPWASH WEB SWEEPER	4	28	3,61%	25%
7	DANCING SKIES SIDNEY	3	26	3,35%	29%
8	TRES COLORES SALIDA DEL SOL	4	25	3,23%	32%
9	SENTIKKI BLACKJACK	3	24	3,10%	35%

#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumul.%
10	SENTIKKI AMBASSADOR	3	21	2,71%	38%
11	DANCING SKIES RED RHAPSODY	3	21	2,71%	40%
12	BAYSHORE PROPWASH AMERICANA	3	20	2,58%	43%
13	OSSEQUENTE GIBSON RED BOB	2	17	2,19%	45%
14	CAPTAIN KIDD OF IMAGINEER	2	16	2,06%	47%
15	DIAMOND AIRE FAST TRACK	2	16	2,06%	49%
16	THORNAPPLE HOT WHEELS	2	15	1,94%	51%
17	TRES COLORES AVENTURERO	2	15	1,94%	53%
18	TRES COLORES SONRIENDO	2	14	1,81%	55%
19	REFIND'S CANADIAN STORM	2	13	1,68%	57%
20	MISSNUTT'S COIAC	2	13	1,68%	58%
21	REGALSETT HILL FLOCK	2	12	1,55%	60%
22	ALADDIN'S FINNISH HIMMI	2	12	1,55%	61%
23	LEATHERNECK APACHE WARRIOR	1	12	1,55%	63%
24	WINDSTAR HAWAIIAN STYLE	1	11	1,42%	64%
25	TRES COLORES SHAKESPEARE	2	11	1,42%	66%
26	OSSEQUENTE QUICK-STEP	1	10	1,29%	67%
27	GEFION'S KHOUNT DOWN	2	10	1,29%	68%
28	DANCING SKIES COYOTE STAR	1	9	1,16%	70%
29	DANCING SKIES HOBO KING	1	9	1,16%	71%
30	TRES COLORES DON QUIJOTE	1	8	1,03%	72%
31	MR BINKS FRITTO BANDITTO	1	8	1,03%	73%
32	WYNDANWOOD RED DEVIL'S ROCK	1	8	1,03%	74%
33	TOUCHSTONE READY SET REV'M	1	7		75%
34	MARQUIS GLORY KIDJO	1	7		76%
35	LINERIDERS RIKKI-TIKKI-TAVI	1	7		77%
36	SNOWCREST'S SOME KIND OF MAGIC	1	7		77%
37	KALEIDOSCOPE REFLECTED IMAGE	1	7		78%
38	MR BINKS MAINE MAN	1	7		79%
39	TRES COLORES CORONEL	1	7		80%
40	KETTURETKU PAVEL PULIVARI	1	7		81%
41	DANCING SKIES SUNDOWN KID	1	7		82%
42	RIPTIDE'S A WISH COME TRUE	1	7		83%
43	KUONOMÄEN ARMAGEDDON	1	7		84%
44	QN ECCO ELMERI	1	7		85%
45	TRES COLORES BANDIDO	1	7		86%
46	DANCING SKIES CHILI PEPPER	1	7		86%
47	DANCING SKIES DESPERADO	1	6		87%
48	DANCING SKIES ENCORE	1	6		88%
49	PYZILLAC'S BLUES BROTHER	1	6		89%
50	DIFLOYDS MUSTANG	1	6		90%
51	FAIRVIEWS ONE COOL DUDE	1	6		90%
52	MONTROSE WIL YA WANNA PLAY	1	6		91%
53	BLUE ISLETHECRITICSARERAVING	1	6		92%
54	MONTROSE MOMENT BLUE	1	6		93%
55	FORTY-FIVE RANCH WIND ROPER	1	5		93%
56	SF FLASH POINT COLT FORTY-FIVE	1	5		94%
57	THE MAD HATTER OF IMAGINEER	1	5		95%
58	DANCING SKIES ROCKY RED	1	5		95%
59	QN MAORI-WARRIOR	1	5		96%

#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumul.%
60	GUN LAKE TOP GUN	1	5		97%
61	GLENHOUSE'S FLASH POINT	1	5		97%
62	DANCING SKIES GAMBLER	1	4		98%
63	TRIJEM RED RIVER STREET	1	4		98%
64	LYVEDEN THUNDERFLASH	1	4		99%
65	BANNERWALD CASANOVA	1	3		99%
66	WINDEDOS PAC MAN	1	3		99%
67	SRN EAGLE SILVER HAWK OF CARAT	1	2		100%
68	MR BINKS WHITE SOX	1	2		100%

3.1.2 KÄYTETYMMÄT JALOSTUSNARTUT

Eri narttuja käytettiin siitokseen 70 yksilöä, joista 37:ää (52 %) on käytetty useammin kuin kerran. Näillä nartuilla on jälkeläisiä yhteensä 608, joka on 81 % kaikista aikavälillä syntyneistä. Yhdellä nartulla on viisi pentuetta, kahdella neljä ja seitsemällä kolme pentuetta. 27:llä nartulla on kaksi pentuetta ja 33:lla yksi pentue / narttu. Nartuilla, joilla on 4-5 pentuetta, on jälkeläisiä yhteensä 90 yksilöä eli 12 % kaikista aikavälillä rekisteröidyistä pennuista. Edellä mainituista jälkeläisistä osaa on käytetty edelleen jalostukseen.

Taulukko 8. Jalostukseen käytetyt nartut tilastointiaikana

#	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus
1	BEANARUOKTU SUNSHINE	4	35	4,605
2	PROPWASH MANAPE' CRACK O' DAWN	4	31	4,078
3	HODGE'S TENA ROSEY	2	24	3,157
4	PROPWASH SAMSARA	5	24	3,157
5	TRES COLORES BARONESA	3	24	3,157
6	DANCING SKIES MIDNIGHT SUN	3	23	3,026
7	NOWAGGAS COUNTRY CLASSIC	3	22	2,894
8	NOWAGGAS STAIRWAY TO HEAVEN	3	21	2,763
9	DANCING SKIES KENAI	2	21	2,763
10	DANCING SKIES DAISY DELIGHT	2	19	2,5
11	TRES COLORES CASSANDRA	2	19	2,5
12	DANCING SKIES EXCLUSIVE	3	19	2,5
13	DANCING SKIES FIERRA NIEIDA	3	17	2,236
14	DANCING SKIES FLYAWAY KATIE	2	17	2,236
15	MONTROSE TAWNY DAYLILY	2	16	2,105
16	DANCING SKIES BLUE MOON	2	16	2,105
17	FALKLAND DANGER ZONE	2	15	1,973
18	ALADDIN'S AUTUMN LEAF	2	15	1,973
19	NAMIES SWEET SNIP NBT	2	15	1,973
20	DANCING SKIES RAMBLIN'ROSEY	2	14	1,842
21	SENTIKKI ARABESQUE	2	14	1,842
22	TRES COLORES GLAMOURITA	2	12	1,578
23	PYZILLAC'S CELESTE	2	12	1,578
24	TRES COLORES ENRIQUETA	2	12	1,578
25	TRES COLORES GLAUDIA	2	12	1,578
26	CALLISTO'S TEXAS ROSE	2	12	1,578
27	GUN RIVERS SHE'S A LADY	2	10	1,315
28	DANCING SKIES DENALI	2	10	1,315
29	DANCING SKIES PRETTY PEBBLES	2	9	1,184
30	TRES COLORES BAILARINA	2	9	1,184

#	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus
31	DIAMOND AIRE FINNISH JOY	2	9	1,184
32	HAZELMOOR HAZY HILDA	1	9	1,184
33	DANCING SKIES SUNNY HORIZONS	1	9	1,184
34	BOOT HILL CEDAR CLIFF BANDIT	1	8	1,052
35	DANCING SKIES MISTYBLUE	2	8	1,052
36	BEANARUOKTU SUNRISE	1	8	1,052
37	TRES COLORES FAVORITO	1	8	1,052
38	NORTH LEGENDS AMERICAN DREAM	1	8	1,052
39	FOREST STAR'S HOT REFLEX	1	7	0,921
40	GLENHOUSE'S CLASSIC MOON	1	7	0,921
41	DANCING SKIES MOONRIDER	1	7	0,921
42	KETTURETKU PETUNIA PUZZLE	1	7	0,921
43	BORDETELLA'S BLUE FOR YOU	1	7	0,921
44	MOON RISE SATIN DOLL	1	7	0,921
45	TRES COLORES CORAZON	1	7	0,921
46	TRES COLORES CRISTAL	1	7	0,921
47	CHEVREHERD TSATSA	1	7	0,921
48	THORNAPPLE VITAL FLAME	1	7	0,921
49	SPRING FEVER EARLY FROST	1	7	0,921
50	SLYDROCKS VIVA LAS TEXAS	1	7	0,921
51	TRES COLORES CHARLOTTA	1	7	0,921
52	TRES COLORES GABRIELINA	1	6	0,789
53	KETTURETKU RILLA ROPO	1	6	0,789
54	OSSEQUENTE GUESS BLUEJOLLY	1	6	0,789
55	OSSEQUENTE LOVE ME TENDER	1	6	0,789
56	GUN LAKE HOLD ME NOW	1	6	0,789
57	TRES COLORES ALMEJA	1	6	0,789
58	TRES COLORES MISS MILLENNIUM	1	6	0,789
59	RIPTIDE'S WISHES UNDER STARLIGHT	1	6	0,789
60	QN MIDNIGHT DREAM	1	6	0,789
61	MISSNUTT'S TRES COLORES	1	5	0,657
62	GLENHOUSE'S DIGGINGFOR GOLD	1	5	0,657
63	HAZELMOOR HOBNOB HASSLE	1	5	0,657
64	KAUS PARTS THE WATERS	1	5	0,657
65	ABQUISTO COCOA GOBLIN	1	5	0,657
66	GLENHOUSE'S CORDON BLUE	1	5	0,657
67	LOS BARRANCOS JAVA	1	4	0,526
68	DANCING SKIES DESTINY'S STAR	1	4	0,526
69	PYZILLAC'S BOB-A-LULA	1	3	0,394
70	TRES COLORES MARQUESA DE LUX	1	3	0,394

3.2 LUONNE JA KÄYTTÖMINAISUUDET

Australianpaimenkoira on älykäs ja aktiivinen työkoira, jolla on voimakas paimennus- ja vahtimisvietti. Australianpaimenkoira on sitkeä koira, joka kykenee työskentelemään koko päivän. Rotu on tasapainoinen, hyväluonteinen, harvoin riidanhaluinen ja saattaa ensitapaamisella olla käytökseltään hieman varautunut. Pienikin merkki arkuudesta, pelokkuudesta tai aggressiivisuudesta on vakava virhe.

Australianpaimenkoiran tulee olla helposti koulutettava ja motivoitava ja koiran tulee suorittaa annetut tehtävät innokkaasti. Vaikka rodun yksilöt voivat olla määrätietoisia työntekijöitä, aggressiivista käytöstä ihmisiä tai muita eläimiä kohtaan ei tule sallia. Tarpeeton viha-

mielisyys (äkilliset hyökkäykset), tai salakavala luonne, eivät ole toivottavia ominaisuuksia, koska ne vähentävät merkittävästi aussien kykyä olla luotettava kumppani tai työkoira.

Aussie on harkitseva ja päättäväinen vartioidessaan ja suojellessaan laumaansa. Sisäisestä suojeluvaikeudesta johtuen se on vahvasti reviiritietoinen. Aussie osoittaa toistuvasti suurta määrätietoisuutta ja rohkeutta alkuperäisissä käyttötarkoituksissaan käsitellessään valtavia karjalaumoja. Vaikka se voi olla lannistumaton itsepäisen ja työlään lauman kanssa, sen tulisi pystyä käsittelemään herkempää laumaa suurella huolella. Australianpaimenkoiran tulisi kyetä mitoittamaan työskentelynsä sekä karjan, lampaiden että ankojen paimennukseen soveltuvaksi.

Luonteen ja käyttöominaisuuksien arviointiin on käytetty palveluskoirakokeita, luonnetestiä ja muita suomalaisia koiraharrastuslajeja. Tämä on siltä osin järkevää, että tällä hetkellä iso osa koirista toimii näiden lajien parissa ja rodun suosio harrastuskoirana on kasvanut kaiken aikaa. Suomessa australianpaimenkoiran alkuperäisistä käyttöominaisuuksista on ollut vaikea saada selkeää kuvaa, sillä rodun varsinaisia alkuperäisiä käyttöominaisuuksia ja taipumuksia ei ole ollut mahdollista asiantuntevasti testata ennen vuotta 2000, jolloin järjestettiin ensimmäinen epävirallinen paimennustaipumustesti.

3.2.1 SKL:N LUONNETESTI

Luonnetesti on tällä hetkellä Suomessa ainut virallinen luonteen testaustyyppi australianpaimenkoirilla, mm. muotovalion arvoon riittää hyväksyty luonnetesti. JTO:hon tehty yhteenveto luonnetestien tuloksista ja ns. tavoitearvosanoista on ainoastaan ohjeellinen lähestymistapa siihen millainen hyvän ja monipuolisen työ- ja harrastuskoiran luonteen tulisi olla. Testien tulkinnaassa tulee muistaa, että testitulosta ei voida toistaa ja testiä ei ole kehitelty varsinaisesti tämän tyyppisen työkoiran eikä varsinkaan paimenkoiran arvioimiseen.

Luonnetestissä jalostuskoiran tulisi pysyä pisteissä positiivisella puolella vähintään seuraavilla osa-alueilla: toimintakyky, terävyys ja hermorakenne. Laukauspelottomuudessa jalostuskoiran tulisi saavuttaa + tai ++.

Ääniherkkyys ei ole alun perin ollut merkittävä jalostuskriteeri rodulla, mutta tämän päivän yhteiskunnassa ääniherkkyys aiheuttaa koiralle ja omistajalle merkittävää stressiä. Suomessa australianpaimenkoirat ovat lisäksi aktiivisia palvelus- ja pelastuskoiratoiminnassa, joissa koiran tulee kilpailu- ja harjoitusolosuhteissa kestää laukauksia ja muita kovia ääniä.

Taulukko 9. Suomessa luonnetestatut koirat vuosina 1998 – 2004

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Hyväksytty LT	2	13	8	10	21	24	46
Hylätty LT			2	3	2	5	7
Yhteensä	2	13	10	13	23	29	53

Taulukko 10. Australianpaimenkoirien luonnetestitulokset vuosilta 1996 – 2004 yhteensä 146 kpl. Kaksi luonnetestiä on keskeytetty.

Osa-alue	Yleisin arvosana	Tavoitearvosana	3	2	1	-1	-2	-3
Toimintakyky	1 Kohtuullinen	2 Suuri						
		1 Kohtuullinen						
Tavoitearvosanan osuus testatuista	urokset	75%	0	11	42	17	1	0
	nartut	71%	0	8	45	20	2	0
Terävyys	3 Kohtuullinen	3 Kohtuullinen						
		2 Suuri						
Tavoitearvosanan osuus testatuista	urokset	63%	42	3	25	1	0	0
	nartut	44%	31	2	42	0	0	0

Osa-alue	Yleisin arvosana	Tavoitearvosana	3	2	1	-1	-2	-3
Puolustushalu	3 Kohtuullinen hillitty	3 Kohtuullinen hillitty 2 Suuri hillitty						
Tavoitearvosanan osuus testatuista	urokset	68%	45	3	18	5	0	0
	nartut	57%	39	4	29	2	0	1
Taistelutahto	2 Kohtuullinen	3 Suuri 2 Kohtuullinen						
Tavoitearvosanan osuus testatuista	urokset	77%	18	37	2	13	1	0
	nartut	79%	15	44	1	13	2	0
Hermorakenne	1 Hieman rauhaton	2 Suhteellisen rauhallinen 1 Hieman rauhaton						
Tavoitearvosanan osuus testatuista	urokset	92%	0	9	57	5	0	0
	nartut	92%	0	6	63	5	1	0
Temperamentti	3 Vilkas	3 Vilkas						
Tavoitearvosanan osuus testatuista	urokset	46%	33	19	17	2	0	0
	nartut	59%	44	13	15	3	0	0
Kovuus	1 Hieman pehmeä	1 Hieman pehmeä 3 Kohtuullisen kova						
Tavoitearvosanan osuus testatuista	urokset	86%	9	0	52	0	9	1
	nartut	83%	9	0	53	0	12	1
Luoksepäästävyys	3 Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	3 Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin 2 Luoksepäästävä hieman pidättyväinen						
Tavoitearvosanan osuus testatuista	urokset	99%	64	6	0	1	0	0
	nartut	97%	60	13	1	0	1	0
Laukauspelottomuus **	+ Laukausvarma	+ Laukausvarma	+++	++	+	-	--	
Tavoitearvosanan osuus testatuista	urokset	70,00%	0	16	50	4	1	
	nartut	65,00%	0	22	49	4	0	

* * +++ paukuärtyisä, ++ laukauskokematon, + laukauserma, - laukauserma, -- laukauserma

3.2.2 PALVELUSKOIRAKOKEET

Australianpaimenkoirat osallistuvat aktiivisesti Suomen Palveluskoiraliiton järjestämiin kokeisiin ja kilpailuihin. Toistaiseksi rotuun on saavutettu yksi käyttövalion arvo; Refind's Darla Ketturetku on saanut valion arvon palveluskoirien jälkikokeesta. Australianpaimenkoirat ovat osallistuneet mm. jälki-, haku-, etsintä- ja viestikokeisiin saavuttaen niissä koulutustunnuksia ja tuloksia vuosi vuodelta kasvavassa määrin.

Taulukko 11. Palveluskoirien käyttäytymiskokeen tulokset 1999–2004.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
PAKK1	100% (2)	55% (6)	82% (14)	74% (20)	56% (14)	77% (24)
PAKK0	0% (0)	45% (5)	18% (3)	26% (7)	44% (11)	23% (7)
Yhteensä	2	11	17	27	25	31

Taulukko 12. Palveluskoirakokeiden tulokset 1998–2004.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rekisteröinnit	74	48	87	126	147	162	129
Koekäynnit	6	20	14	21	28	32	57
Hyväksytyt tulokset	4	9	5	7	15	15	19
Hyväksytyt tulosten %-osuus	66%	45%	36%	33%	54%	47%	33%

3.2.3 TOTTELEVAISUUSKOKEET JA AGILITY

Agilityn harrastajakunta on kasvanut runsaasti viimeisen 10 vuoden aikana, ja australiapaimenkoira soveltuu rakenteeltaan erittäin hyvin agilityyn. Viimeisten viiden vuoden aikana agilitystä on muodostunut varsin suosittu laji australiapaimenkoira harrastajien parissa ja yksittäisten koirakoiden vuosittaiset kilpailumäärät ovat suuria. Ensimmäinen agilityvalio oli Tres Colores Bombon.

Australianpaimenkoira soveltuu erittäin hyvin myös tottelevaisuuskokeisiin suuren työmotivaationsa ja luonneominaisuuksiensa vuoksi, paimenkoirana australiapaimenkoiralla kuuluu olla tallella vähintään kohtuullisesti saalistus- / paimennuskäyttämiseen liittyviä ominaisuuksia, joita on helppo hyödyntää koulutuksessa. Ensimmäisenä tottelevaisuusvalion arvon saavutti Dancing Skies Sidney.

Taulukko 13. Tottelevaisuuskoekäynnit vuosilta 1996 – 2005

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rekisteröinnit	21	45	74	48	87	126	147	162	129
Koekäynnit (kpl)	4	6	9	41	80	109	113	137	171
Hyväksytyt tulokset (kpl)	4	6	9	41	79	98	97	124	152
Hyväksytyt tulosten %-osuus	100%	100%	100%	100%	99%	90%	86%	90%	89%

Taulukko 14. Kilpailevat koirakot ja agilitystartit vuosilta 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kilpailevat koirakot (kpl)	1	3	7	14	18	31	50	77
Kilpailustartit (kpl)*	1	14	45	101	203	273	418	921

* tulos alle 31 virhepistettä

3.2.4 MUUT KOELAJIT

Vesipelastuskoe:

Australianpaimenkoiraharrastajat ovat löytäneet uuden koelajin; vesipelastuskokeen. Lajissa kokeissa käyneitä koiria on 3 (kesä 2005). Koemuoto ei ole vielä saavuttanut suurta suosiota australiapaimenkoirien omistajien parissa, mutta harrastajamäärä on nousussa.

Pelastuskoirakokeet:

Australianpaimenkoira monipuolisena harrastus- ja työkoirana soveltuu myös pelastuskoiratoimintaan. Australianpaimenkoiria osallistuu sekä Palveluskoiraliiton alaiseen pelastuskoiratoimintaan että Suomen Pelastusalan keskusliiton koiratoimintaan.

Pelastuskoirilla suoritetaan vain vähän kokeita, koska harrastajakunta keskittyy käytännön pelastustoimintaan ja koska laji ei ole kilpailulaji, lukuun ottamatta IPOR-koetta.

3.2.5 PAIMENNUS

Australianpaimenkoirilla ei toistaiseksi ole omaa Suomen Kennelliiton hyväksymää paimennuskoetta. Rotua harrastava yhdistys on useaan otteeseen keskustellut paimennuskoetta- ja kilpailujärjestelmän kehittämistä Suomeen, rodulla on toimiva kilpailu- ja koeorganisaatio kotimaassaan, samaa järjestelmää käytetään myös Euroopassa. Suomessa ei tällä hetkellä ole SKL:n alaisia virallisia paimennuskokeita lainkaan, Suomen paimenkoirayhdistys ylläpitää omaa epävirallista koejärjestelmäänsä oman rekisterinsä koirille.

Ensimmäinen suomalainen australianpaimenkoirien paimennusleiri järjestettiin vuonna 2000, samana vuonna järjestettiin myös epävirallinen rodun kotimaan paimennusvaistotesti. Ensimmäiset ASCA:n, rodun kotimaan rotujärjestön, hyväksymät lammaspaimennuskilpailut järjestettiin vuonna 2004, tuomarina toimi Marie Murphy, USA. Tämän kokeen (alokasluokka) läpäisi 14 koiraa kuudestatoista osallistuneesta. Vuonna 2005 järjestettiin toiset ASCA:n alaiset paimennuskilpailut, jossa koiria osallistui kaikkiin kilpailuluokkiin (alo, avo ja voi = started, open ja advanced). Tässä kilpailuissa saavuttivat ensimmäiset suomesa kasvatetut koirat alokasluokan tittelin, tittelin saavuttaakseen koiran tulee saada hyväksyty tulos kahdelta eri tuomarilta.

Suomalaisia australianpaimenkoiria on osallistunut tuloksettaasti paimennuskilpailuihin myös Ruotsissa ja Hollannissa.

Australianpaimenkoiran työskentely paimennuksessa eroaa Suomessa yleisen paimenen, bordercollien, työskentelystä seuraavasti:

Australianpaimenkoira paimentaa koko keholla ja liikkeillä, silmän käyttö ei ole niin vahvaa kuin bordercolliella, australianpaimenkoira on enemmän ns. ”kroppakoira”. Aussie työskentelee yleensä enemmän pystyasennossa kuin bordercollie, jolle ovat ominaisia hiipiminen ja ryömiminen.

Australianpaimenkoira on alun perin työskennellyt Yhdysvalloissa lähinnä nautapaimenena suurilla karjatililla. Se on parhaimmillaan lähityöskentelyssä, eläinten hallitsemisessa, siirtelyssä pienissä tiloissa jne.

Liittinä on ASCA:n luonnos ”Working standard”:ista, jonka on tarkoitus kuvata australianpaimenkoiralle tyypillistä työskentelytapaa.

3.3 TERVEYS

Rotu on vielä nuori Suomessa, kuten myös muualla Euroopassa. Australianpaimenkoira on terve rotu verrattuna moneen muuhun rotuun mutta siltäkin esiintyy omat perinnölliset sairautensa. Lonkkavika ja monet erilaiset silmätaudit ovat yleisiä rodun sisällä. Rotu ei vielä kuulu Pevisaan. Tiedon ja tutkimustulosten määrän lisääntyessä pyritään saamaan käyttöön myös jalostusindeksit lonkien ja kyynärpäiden osalta.

Tällä hetkellä suomalaiset kasvattajat ovat kiitettävästi tutkituttaneet jalostuskoiransa ja jalostukseen on pääasiassa käytetty koiria, joiden terveystulokset ovat olleet erinomaisia. Jalostustyön jatkoon kannalta on tärkeää seurata jo toteutuneiden yhdistelmien terveydentilaa ennen jalostuskoirien uudelleen käyttöä.

Jos jalostukseen käytetään yksilöä, joka on ilmiänsultaan rajatapaus (lonkat, kyynärpäät, silmät, polvet) tämän jälkeläisseurantaan tulee kiinnittää erikoisesti huomiota!

3.3.1 LONKKANIVELTEN TUTKIMUKSET JA KEHITYS

Tavoite: Saada mahdollisimman paljon yksilöitä kuvattua virallisesti (>12kk iässä), ja kaikille kuvatuille koirille pyritään saamaan lausunto Suomen Kennelliitosta. Nyt kuvattujen määrä rekisteröidyistä koirista on 45,5 %. Pyritään nostamaan kuvausprosenttia yli 50 %. Lonkkavian esiintyvyys on tällä hetkellä 14,4 % (C – E lonkkatulokset). Pyritään pitämään tilanne samalla tasolla tai parantamaan sitä.

Lonkkaviassa koiran lonkkanivel on epänormaalisti kehittynyt ja tuloksena niveleen voi muodostua nivelrikkoa. Osalla koirista lonkkavika ei aiheuta minkäänlaisia oireita, esim. ontumista ja kipua, mutta osalla koirista oireet voivat olla erittäin voimakkaita ja ainoa vaihtoehto tilanteen korjaamiseksi on kirurginen operaatio.

Lonkkavian periytyvyys on erittäin monimutkainen johtuen sen polygeenisestä peritysmekanismista ja ympäristön vaikutuksesta. Tähän sairauteen ei siis vaikuta vain yksi geenipari vaan sen aiheuttaa useamman geeniparin yhdistelmä (=polygeeninen). Tämän vuoksi lonkkavika on ”vaikeasti ymmärrettävä” sairaus.

Lonkkavikaisia pentuja voi tulla monen terveen sukupolven jälkeen, minkä vuoksi pelkästään esi-isien lonkkatutkimukset eivät riitä. Olisi tärkeää tietää ovatko esi-isät tuottaneet lonkkavikaisia jälkeläisiä, eli onko sukutaulun koirien sukulaisissa tavattu kyseistä sairautta. Jos näin on, voidaan epäillä, että esi-isät saattavat kantaa suurempaa ”määrää” lonkkavika-geenejä. Lonkkavian esiintyvyyden on todettu pienenevän tarkoilta jalostusvalinnoilla.

Lonkkavika voidaan diagnosoida ainoastaan röntgenkuvauksen avulla. USA:ssa, rodun emämaassa, virallinen kuvausikä on yli 24 kuukautta. Suomessa virallinen kuvausikä on yli 12 kuukautta. Suomen kennelliitossa terve koira luokitellaan lausunnolla A tai B. Lonkiltaan C lausunnon saanut koira on rajatapaus. Lausunnon D ja E saanut koira on lonkkavikainen.

USA:ssa OFA (Ortophedic Foundation of America) luokittelee koirien lonkkanivelvian asteet seuraavanlaisesti: Excellent, good ja fair ovat terveitä, borderline on rajatapaus ja mild/severe dysplastic ovat lonkkavikaisia. Mikäli koiralla todetaan lonkkavika, ei sitä tulisi käyttää jalostukseen. Jalostukseen ei tule käyttää myöskään koira, joka on tuottanut useita lonkkavikaisia jälkeläisiä eri yhdistelmistä, jotka eivät ole sukua toisilleen.

Vertailut eri maiden lonkkaniveltutkimuksista ovat vaikeita erilaisten arvostelukäytäntöjen vuoksi. Tilastoihin voi vaikuttaa myös se, että kaikkia lonkkakuvia ei arvostella virallisesti.

Yhdysvalloissa lonkkanivelten terveystilanne on tutkimustulosten valossa viime vuosikymmeninä parantunut. Yhdysvalloissa kuitenkin tutkitaan lähinnä vain jalostusyksilöt ja lemmikkikoirat jäävät pääosin tutkimatta. Suomessa ja Euroopassa myös muita kuin jalostuskoiria kuvataan melko hyvin.

Taulukko 15. Australianpaimenkoirien lonkkaniveltilasto vuosilta 1996 – 2004 (Suomi)

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
1996	28	7	10	2	0	0	19
1997	45	12	7	3	1	0	23
1998	81	17	18	5	0	0	40
1999	42	16	11	2	1	0	30
2000	108	25	15	6	2	0	48
2001	130	38	24	7	3	0	72
2002	134	38	26	8	3	0	75
2003	168	47	14	13	0	0	74
2004	135	10	4	1	0	0	15
Yhteensä	871	210	129	47	10	0	396

Taulukko 16. Lonkkanivellausunnnot prosentteina vuosilta 1996 – 2004 (Suomi)

Vuosi	Kuvattu	A	B	C	D	E
1996	67,9%	36,8%	52,6%	10,5%	0,0%	0,0%
1997	51,1%	52,2%	30,4%	13,0%	4,3%	0,0%
1998	49,4%	42,5%	45,0%	12,5%	0,0%	0,0%
1999	71,4%	53,3%	36,7%	6,7%	3,3%	0,0%
2000	44,4%	52,1%	31,3%	12,5%	4,2%	0,0%
2001	55,4%	52,8%	33,3%	9,7%	4,2%	0,0%
2002	56,0%	50,7%	34,7%	10,7%	4,0%	0,0%
2003	44,0%	63,5%	18,9%	17,6%	0,0%	0,0%
2004	11,1%	66,7%	26,7%	6,7%	0,0%	0,0%
Yhteensä	45,5%	53,0%	32,6%	11,9%	2,5%	0,0%

Taulukko 17. Lonkkaniveltilasto vuosilta 1974 – 2004 (Yhdysvallat Orthopedic Foundation for Animals, OFA)

Tutkitut koirat	Erinomaisten %-osuus	Sairaiden %-osuus
21503	15.0	5.8

Taulukko 18. Lonkkaniveldysplasian kehitys OFA:n tutkimusaineistossa

Tulos	1980 mennessä tutkitut koirat	1990-92 syntyneet	98-2001 syntyneet	Muutos % vuodesta 1980 vuoteen 98-2001
Terveiden osuus	10.5%	12.5%	19.4%	84.8%
Dysplastisten osuus	8.1%	4.8%	4.1%	-49%
Yhteensä tutkittuja koiria	2039	2834	4631	

Taulukko 19. Ruotsin lonkkaniveltutkimukset vuosina 1993 - 2004 (Svenska Australian Shepherd Klubben)

	1993-1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ruotsissa rekisteröidyt koirat / vuosi	165	73	65	128	117	169	141	181
Vuosittain tutkittujen koirien määrä	80	44	56	50	78	104	93	125
HD A, B (U.a)	77	41	55	45 (41+4)	66 (54+12)	88 (69+19)	85 (65+20)	114 (82+32)
HD C (1:a)	2	2	1	3	10	9	9	10
HD D (2:a)	1	1	0	1	2	4	0	1
HD E	0	0	0	1	0	3	0	0

3.3.2 KYYNÄRNIVELTEN TUTKIMUKSET JA KEHITYS

Tavoite: Lisätä virallisesti kuvattujen Suomen Kennelliiton lausunnon saaneiden koirien määrää (>12 kk iässä). Rekisteröidyistä koirista on kuvattu 36,4 % vuoteen 2004 mennessä. Tavoitteena on nostaa kyynärkuvattujen koirien määrä 50%:iin. Kyynärviian esiintyvyyksiheys on 8,2 % kuvatuista koirista. Pyritään alentamaan esiintyvyyssiheyttä käyttämällä jalostukseen pääasiassa vain terveitä (lausunnon (0/0)) saaneita koiria.

Kyynärviat ovat vähemmän tunnettu sairaus australianpaimenkoirilla. Kyynärpäiden kuvaaminen on aloitettu vasta viime vuosina emämaassa, USA:ssa. Kyynärviaksi lasketaan kyynärnivelen epänormaali kehittyminen, joka voi johtua monesta syystä. Näitä syitä on mm. kyynärluun mediaalisen coroidaaliluun palan irtoaminen, luutumatta jäänyt processus anconoides tai olkaluun condylin mediaalinen osteochondriitti jne. Oireet voivat vaihdella voimakkaasta ontumisesta ja kivusta oireettomaan. Myös kyynärviika on periytyvyydeltään

polygeeninen sairaus.

Kyynärvika voidaan todeta röntgenkuvauksella. Lausunto on joko terve tai eriasteinen nivelrikko kyynärnivelessä (1-3). Tätä mallia käyttää SKL sekä OFA. Kuvausikä on sama kuin lonkkakuvausissa.

Mikäli koiralla todetaan kyynärvika ei sitä tulisi käyttää jalostukseen. Jalostukseen ei myöskään tule käyttää koiraa, joka on tuottanut useita kyynärvikaisia jälkeläisiä eri yhdistelmistä, jotka eivät ole sukua toisilleen.

Taulukko 20. Kyynärniveltilasto vuosilta 1996 – 2004 (Suomi)

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä
1996	28	13	0	0	0	13
1997	45	11	1	0	0	12
1998	81	20	3	0	0	23
1999	42	24	2	0	0	26
2000	108	34	6	0	0	40
2001	130	54	3	0	0	57
2002	134	64	4	0	0	68
2003	168	59	5	0	0	64
2004	135	12	2	0	0	14
Yhteensä	871	291	26	0	0	317

Taulukko 21. Kyynärnivellausunnot prosentteina vuosilta 1996 – 2004 (Suomi)

Vuosi	Kuvattu	0	1	2	3
1996	46,4%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
1997	26,7%	91,7%	8,3%	0,0%	0,0%
1998	28,4%	87,0%	13,0%	0,0%	0,0%
1999	61,9%	92,3%	7,7%	0,0%	0,0%
2000	37,0%	85,0%	15,0%	0,0%	0,0%
2001	43,8%	94,7%	5,3%	0,0%	0,0%
2002	50,7%	94,1%	5,9%	0,0%	0,0%
2003	38,1%	92,2%	7,8%	0,0%	0,0%
2004	10,4%	85,7%	14,3%	0,0%	0,0%
Yhteensä	36,4%	91,8%	8,2%	0,0%	0,0%

Taulukko 22. Kyynärniveltilasto 1974 – 2004 , Yhdysvallat OFA

Tutkitut koirat	Normaalien %-osuus	Sairaiden %-osuus	1-asteen muutoksien %-osuus	II-asteen muutoksien %-osuus	III-asteen muutoksien %-osuus
1513	95.3	4.2	3.0	1.1	0.1

Taulukko 23. Ruotsin kyynärniveltutkimukset vuosina 1993 - 2004 (Svenska Australianshepherd Klubben)

	1993-1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kyynärtutkitut koirat / vuosi	58	34	46	44	71	86	75	115
Kyynärtutkittujen osuus %	-	56%	58%	60%	59%	62%	58%	62%
Ei muutoksia	52	33	40	41	68	81	74	106
Lievät muutokset	6	0	5	2	1	5	1	8
Kohtuulliset muutokset	0	1	1	1	2	0	0	1

3.3.3 SILMÄSAIRAUDET

(Kaihi, Iris coloboma, CEA, PPM, Distichiasis, PHTVL, RD, PRA, Entropium)

Rotu on Suomessa vielä niin nuori, että tutkimustilastoa ei vielä ole mittavia määriä ja tavoitteena on lisätä silmäpeilattujen koirien osuutta, etenkin iäkkäissä koirissa. Tavoitteena olisi saada kaikki syntyvät pennut silmäpeilattua ennen luovutusikää. Kaikkien jalostuskoirien silmäpeilauslausunto tulisi olla alle vuoden ikäinen. Suurinta osaa yllä mainituista silmäsairauksista esiintyy muutamilla yksilöillä kannassamme.

Kaihi (cataract) on ehdottomasti rodun tunnetuin vakava silmäsairaus ja myös vaikeimpia sairauksia jalostusta ajatellen. Kaihi on yleisnimitys linssin samentumiselle, joten kaikki linssin samentumiset eivät ole perinnöllistä kaihia. Linssin samentumista voivat aiheuttaa myös esim. aineenvaihduntasairaudet, kuten sokeritauti, traumat ja silmän vakavat tulehdukset jne.

Yleensä perinnöllisessä kaihissa molemmissa linsseissä on muutoksia, mutta on muistettava, että toinen silmä voi samentua jopa 6 kk – 12 kk aikaisemmin, kuin toinen. Osa kaiheista pysyy pienenä rajoittuneena alueena linsissä ja osa johtaa koko linssin samentumiseen ja koira menettää näkökykynsä. Tämä voi tapahtua hitaasti tai sitten hyvin nopeasti, eikä taudin kulkua voi etukäteen ennustaa.

Yleisin australianpaimenkoirilla tunnettu kaihimuoto alkaa keskeltä linssin takaa (post polaarinen). Mikä tekee sairaudesta vieläkin vaikeamman on se, että sairaus voi esiintyä jo 1-vuotiaalla, tai vasta 7 – 8 – vuotiaalla koiralla. Perinnöllinen kaihi esiintyy kuitenkin yleisimmin 1,5 – 3 - vuotiailla koirilla. Kaikki tämä yhdessä tekee erittäin vaikeaksi kaihin periytyvyysmekanismin löytämisen. Tänä päivänä ei voida varmaksi sanoa kaihin periytyvyyttä. Tämän vuoksi kaikki koirat, joita käytetään edes kerran jalostukseen, tulisi tutkia vuosittain aina 8-9 ikävuoteen saakka.

Mikäli koiralla todetaan perinnöllinen kaihi, ei sitä tule käyttää jalostukseen. Koiran vanhempia, pentuesisaruksia ja jälkeläisiä tulee informoida sairauden puhkeamisesta. Näitä koiria voi käyttää jalostukseen tarkalla jalostusvalinnalla, tehtävissä yhdistelmissä ei suositella lähisukulaisuutta, eikä puolison suvussa tule olla tunnettua kaihitaustaa. Jos kaihi jälkeläisiä syntyy lisää, tulee tällainen koira sulkea pois jalostuksesta.

Suomessa silmäpeilauksia suorittavat niihin erikoistuneet eläinlääkärit. Pentueet tulisi silmäpeilata ennen luovutusikää, viimeistään 8 vko:n iässä. Tämän jälkeen jalostukseen käytettävät koirat tulisi peilata vuosittain. Jalostuskoirien lisäksi jalostukseen käyttämättömiä koiria suositellaan peilattavaksi myös aikuisiässä arvokkaan tiedon saamiseksi.

Iris Coloboma on yleinen silmäsairaus mutta se ei vaikuta koiran elämään niin suuresti kuin kaihi. Iris Coloboma tarkoittaa pienen osan puuttumista koiran silmän värikalvosta eli iiriksestä. Puuttuva osa voi olla erittäin pieni tai selvästi havaittava. Mikäli ”reikä” on iso se vaikuttaa pupillan eli mustuaisen toimintaan, pupilla on silmän osa, joka säätelee valon pääsyä verkkokalvolle. Jos reikä on suuri, pupilla ei pysty kunnolla supistumaan, ja koiran verkkokalvolle pääsee liikaa valoa. Tämä voi olla epämiellyttävää koiralle ja voi hetkellisesti jopa heikentää näkökykyä.

Iris coloboman periytyvymekanismia ei tunneta. Aikaisemmin sairautta esiintyi vain merleväritteisillä koirilla mutta viime aikoina myös yksivärisillä koirilla on tavattu joitakin colobomatapauksia.

Sairasta koiraa ei tule käyttää jalostukseen eikä myöskään koiraa, joka toistuvasti eri yhdistelmissä jättää sairautta.

Sairaus on synnynnäinen. Iris Coloboma tulisi tutkia silmistä ennen laajennustippojen laitoa, koska se voi jäädä tällöin huomaamatta mikäli ”reikä” on erittäin pieni. Joskus pentupeilauksessa voi pieni muutos jäädä havaitsematta, tämän vuoksi myös aikuisiän peilaus ilman laajennustippoja on hyväkäytäntö ensimmäisissä silmäpeilauksissa.

CEA eli Collie Eye Anomalia oli australianpaimenkoirilla aikaisemmin yhtä yleinen silmäsairaus kuin kaihi, mutta viime vuosina sen määrä on vähentynyt. Tähän on mahdollisesti syynä se, että CEA:n periytyvyysmalli on selvitetty. Suurimmalla osalla sairaita koiria sairaus ei vaikuta näkökykyyn mutta jotkut koirat voivat olla jopa sokeita. Sairaus ei aiheuta suurimmalle osalle sairaista koirista minkäänlaisia oireita tai kipua.

CEA:n periytyminen on resessiivistä eli vikageeni tarvitaan molemmilta vanhemmilta. Tämä tekee sairaan koiran molemmista vanhemmista kantajia. Näin ollen myös joku isovanhemmista on vähintään kantaja, mutta tätä on vaikea selvittää, mikäli yksikään isovanhemmista itse ei ole tuottanut CEA sairasta koiraa.

Sairasta koiraa ei tule käyttää jalostukseen ja sen sisaruksien jalostuskäyttöä tulisi välttää.

CEA on synnynnäinen sairaus ja se tulisi tutkia alle 8 vko:n ikäisiltä pennuilta. Mikäli koira ylittää tämän iän on mahdollista, että sairaus peittyi kun tapetumin pigmentoituminen verkkokalvolla etenee.

CEA:ta esiintyy eri asteisena.

- CH/CRD: CEA:n lievin muoto tunnetaan kahdella nimellä; CH = choroidal hypoplasia eli suonikalvon vajaakehitys ja CRD = chorioretinal hypoplasia eli suoni- ja verkkokalvon vajaakehitys. Ei vaikuta koiran näkökykyyn.
- Coloboma: Kuoppa tai reikä näköhermon päässä. Tämäkään ei yleensä vaikuta koiran näkökykyyn.
- Ablaatio: Verkkokalvon irtauma. Verkkokalvo irtautuu alustastaan joko yhdestä tai useammasta kohdasta, tällöin kalvo löystyy, poimuttuu ja näkökyky heikkenee. Mikäli verkkokalvo irtoaa kokonaan, on silmä sokea. (Suurimmassa osassa ablaatiota verkkokalvo irtoaa kokonaan).

CEA:lle on kehitelty geenitesti, jolla voidaan mahdollisesti seuloa kantajat ja sairaat koirat terveistä koirista.

PPM eli persistent pupillary membrane on sikiökautinen rakenne, joka peittää pupillan syntymän aikoihin. On oletettu, että se häviää heti syntymän jälkeen. Joskus osa kalvoa tai koko kalvo säilyy ja mikäli se ei ole poistunut vuoden ikään mennessä tätä sairaustilaa kutsutaan PPM:ksi.

Kolmea tyyppiä esiintyy : iris – iris , iris – linssi ja iris – sarveiskalvo- tyyppistä PPM:ää. Sairaus aiheuttaa harvoin koiralle vakavia oireita mutta joskus iris- linssi tai iris- sarveiskalvo PPM voi aiheuttaa samentumaa linssiin / sarveiskalvolle. Yleensä tällainen samentuma ei ole etenevä mutta laaja-alaisena tila voi olla sokeuttava.

Periytyvyysmalli on epäselvä. Sairasta koiraa ei tule käyttää jalostukseen. Myöskään koiraa, joka toistuvasti tuottaa sairaita jälkeläisiä ei tule käyttää enää jalostukseen.

Distichiasis on sairaus, jossa silmäripsiä sijaitsee epänormaaleissa paikoissa ja ripset kasvavat kohti korneaa eli sarveiskalvoa. Ripsi, joka hankaa sarveiskalvoa aiheuttaa kipua koiralle ja vaurioittaa sarveiskalvon pintaa. Mikäli tilaa ei hoideta se voi vaikuttaa koiran näkökykyyn.

Periytyvyysmalli epäselvä. Sairasta koiraa ei tule käyttää jalostukseen ja koira, joka monesti tuottaa sairaita jälkeläisiä tulee sulkea pois jalostuksesta.

PHTVL/PHPV ovat pysyviä jäänteitä sikiökaudella mykiötä ruokkivasta verisuonesta. Normaalisti se surkastuu syntymän jälkeen välittömästi. Osassa tapauksia havaitaan jäänteen aiheuttamaa samentumaa linssin takakapselissa ja joissakin tapauksissa linssi voi olla jopa epämuodostunut. Joillekin koirille on kehittynyt kaihi PHTVL/PHPV jäänteistä.

Periytyvyys on epäselvä. Sairasta koiraa ei suositella jalostuskäyttöön.

RD eli retinal detachment on neuroniperäisen verkkokalvokerroksen ja verkkokalvon pigmentti epiteelin eriytyminen. RD voi liittyä Choroidal hypoplasiaan, jossa silmän suonikalvo on kehittynyt epätäydellisesti. RD voi olla synnynnäinen tai systeemisen sairauden aiheuttama. RD voi vakavana johtaa näkökyvyn menetykseen.

Periytyvyys epäselvä ja tämän vuoksi sairaan koiran käyttämistä jalostukseen on vältettävä.

PRA eli progressive retinal atrophy on harvinainen sairaus australianpaimenkoirilla. Verkkokalvon näkösolut degeneroivat eli rappeutuvat ja koira näin menettää näkökykynsä. Tämä sairaus voidaan todeta electroretinogrammilla jo ennen kuin se on nähtävissä kliinisi-

sesti. Kaikilla roduilla, joilla sen periytyvyyttä on tutkittu on sen todettu olevan resessiivinen (kts.CEA). Sairaus johtaa aina siis näön menetykseen, osalla se tapahtuu hitaasti ja toisilla nopeasti, jopa äkillisesti. Yleensä havaitaan ensiksi kliinisesti yösokeutta.

Sairasta koiraa ei tule käyttää jalostukseen ja sen periytyvyyden ja harvinaisuuden sekä taudinkuvan takia myös sisaruksia ja lähisukulaisia tulisi tarkoin harkita jalostuskäytön suhteen.

ENTROPIUM eli silmäluomien sisäänpäin kiertyminen. Sairaudessa luomet kääntyvät sisäänpäin ja ripset voivat hangata sarveiskalvoa ja näin aiheuttaa tulehduksia ja jopa pysyviä muutoksia hoitamattomana. Periytyvyys on epäselvä. Sairaita koiria ei tulisi käyttää jalostukseen.

Taulukko 24. Yhteenveto australiapaimenkoirien silmänsairauksista 1996-2004 (Suomi)*

Vuosi	Syntyneet	Tutkitut	Tutkitut %	Terveet	Terveet %	HC	PRA	PHTVL/PHPV	Muut (Iiris coloboma, distichiasis)
1996	28	19	68%	19	100%				
1997	45	21	47%	21	100%				
1998	81	37	46%	34	92%	2		1	
1999	42	27	64%	26	96%	1			2
2000	108	54	50%	52	96%	1		1	1
2001	130	71	55%	70	99%	1			4
2002	134	100	75%	100	100%				3
2003	168	94	56%	94	100%				2
2004	135	80	59%	80	100%				1

* Lopussa liitteenä: peilausten diagnoosit vuosittain

Taulukko 25. Silmäpeilaustuloksien yhteenveto vuosilta 1994-2004 (Ruotsi)

	1994-1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ruotsissa rekisteröidyt koirat	238	303	431	548	717	858	1039
Silmätutkimukset/vuosi	191	126	174	183	229	218	246
Terveet	191	125	172	181	225	215	243
HC, mykiön muiden osien kaihi	-	1	-	2	-	-	-
HC, posterior polaarinen kaihi	-	-	2	-	-	-	-
Kaihi-ei perinnöllinen	-	1	-	-	2	2	2
PPM					1	-	1
CRD	-	-	-	-	1	1	-

3.3.4 MUUT RODULLA TUNNETUT SAIRAUDET JA VIAT

Alla mainittuja sairauksia on vaikea tilastoida, koska suurimmalle osalle ei löydy yksiselitteistä apuvälinettä diagnoosin tekoon. Tulevaisuudessa näitä sairauksia pyritään kartoittamaan terveystarkastusten avulla ja näin saamaan tilannekatsausta Suomen tilanteeseen.

Epilepsia

Tällä hetkellä epilepsia on puhuttelevin sairaus rodun keskuudessa. Monia keskusteluryhmiä on perustettu ja asian yleisyyteen ovat ottaneet kantaa monet kasvattajat mm. australiapaimenkoirien rotulehdissä. Rotulehdissä on julkaistu myös ilmoituksia epilepsiatutkimusta tekevästä tutkimuslaitoksesta mm. Vetgen.

Sairauden määrittämisessä taustan selvittäminen on tärkeimpiä apuvälineitä diagnoosiin pääsemiseksi; suku, rokotukset, matkat, onnettomuudet, muut sairaudet jne. Kohtauksia voivat aiheuttaa monet asiat: loukkaantuminen, systeeminen sairaus, toksiset aineet jne. mutta tauti voi olla myös perinnöllinen.

Diagnoosin teon apuvälineinä käytetään veri- ja virtsakokeita, röntgenkuvausta ja mahdollisesti magneettikuvausta.

Yleisesti voidaan sanoa seuraavaa: jos kohtaukset ovat jonkin sairauden tai trauman aiheuttamia ne ”paranevat” eli kohtaukset jäävät pois oikealla perussyyn hoidolla. Perinnöllisestä epilepsiasta puhutaan, kun kohtauksien aiheuttajaa ei saada selville vaan syy jää selvittämättä (= idiopaattinen).

Epilepsian lääkehoito on mahdollista ja osalla sairastuneista koirista lääkitys jättää kohtaukset pois, osalle lääkityksestäkään ei valitettavasti ole hyötyä. Koira voi menehtyä epilepsia kohtaukseen, mikäli sen elimistö ei kestä kohtausta.

Idiopaattisen epilepsian perinnöllisyysmekanismi on epäselvä ja tämän vuoksi esim. Vetgen pyrkii kehittämään DNA-testiä tämän taudin tainnuttamiseksi.

Sairasta koiraa ei tule käyttää jalostukseen, eikä myöskään tule käyttää ensimmäisen polven jälkeläisiä (vanhemmat, sisarukset ja puolisisarukset). Sisäsiitosta / linjasiitosta sukujen välillä, jossa on todettu epilepsiaa tulee välttää.

Hammasviat

Hammasviat sisältävät ns. purentavirheet, puuttuvat ja ylimääräiset hampaat. Niiden vaikutus yksittäisen koiran terveyteen on yleensä pieni mutta ne voivat aiheuttaa isoja ulkomuodollisia ja rakenteellisia virheitä. Viallinen purenta voi aiheuttaa painauma esim. kitalakeen ja näin tulehduksia suuonteloon. Yhden hampaan puuttuminen ei välttämättä vaikuta koiran elämään mitenkään mutta monen hampaan puuttuminen voi esim. aiheuttaa kielen ulos roikkumista, koska se ei pysy suussa hampaiden puuttumisen vuoksi.

Pennulla on 28 maitohammasta ja aikuisella kaikkiaan 42 hammasta. Puuttuvien hampaiden havaitseminen on yksinkertainen toimenpide, jonka jokainen omistaja ja kasvattaja kykenee toteamaan. Puuttuvista ja ylimääräisistä hampaista tulee raportoida esim. terveystarkastuksen yhteydessä.

Hammasvikojen perityysmekanismi on todennäköisesti polygeeninen mutta niiden on epäilty periytyvän osittain dominantisti. Hammasvikojen ulos jalostaminen on vaikeaa. Mikäli tilanteeseen ei kiinnitetä huomiota, tilanne rodun sisällä yleensä pahenee.

Hammasvian omaavan koiran jalostuskäyttö tulee harkita tarkkaan. Molempien vanhempien takaa ei saisi tulla hammasvikoja.

Autoimmuunisairaudet

Autoimmuunisairauksissa eläimen immunologinen sietokyky häiriintyy ja elimistö tunnistaa virheellisesti omia kudoksiaan vieraiksi.

Yleisimmin australianpaimenkoirilla esiintyviä autoimmuunisairauksia ovat kilpirauhasongelmat, lupus ja yleistynyt demodekoosi. On oletettu, että näihin sairauksiin on olemassa geneettinen altuus mutta itse sairaus puhkeaa ympäristön paineesta. Yleisimpiä paineen aiheuttajia ovat erilaiset stressitekijät – muu sairaus, loukkaantuminen, uupumus, tunnehäiriö jne. Jotkut autoimmuunisairaudet ovat väliaikaisia ja koira paranee niistä kuten esim. demodekoosista. Jotkut sairaudet vaativat elinikäisen lääkityksen ja jotkut johtavat kuolemaan. Yleensä autoimmuunisairaus puhkeaa nuorelle aikuiselle, mutta autoimmuunisairaus voi puhjeta myös vanhemmalla iällä.

Yleisin autoimmuunisairaus australianpaimenkoirilla on kilpirauhasen vajaatoiminta. Yleisimpiä oireita karvan menetys, ohentunut, kuiva karvapeite, lihavuus ja nuutuneisuus. Tämä sairaus voidaan todeta verinäytteellä. On olemassa myös testejä, jotka paljastavat kantajat, mutta testit eivät ole aukottomia.

Autoimmuunisairauksien perinnöllisyys on siis epäselvä mutta sisäsiitos lisää riskiä taudin puhkeamiseen. Sairasta koiraa ei tulisi käyttää jalostukseen. Koira, joka toistuvasti tuottaa autoimmuunisairautta, tulisi vetää pois jalostuksesta. Mikäli joku lähisukulainen on sairastunut autoimmuunisairauteen, tulisi terveitä sukulaisia käyttää vasta 3-4 vuoden iässä jalostukseen.

Allergia

Kuten autoimmuunisairauksissakin, geneettinen altistuminen on todennäköistä, mutta ympäristötekijät esittävät suurta roolia taudin puhkeamisessa. Yleisin oire on kutina. Ärsyke tulee useimmiten hengitysteiden tai ruuansulatuksen kautta. Lievimmillään sairaus ei aiheuta isompia oireita eläimelle mutta vakavimmillaan kutina ja raapiminen voi aiheuttaa vakavat sekundaariset tulehdukset. Joillakin koirilla oireet voivat olla kroonisia vaivoja. Diagnoosiin pääsyllä ja hoidolla koira useimmiten elää suhteellisen oireetonta elämää.

Yllä autoimmuunisairauksien kohdalla on mainittu jalostussuositukset.

Syöpä

Syöpä ei ole yksi sairaus vaan joukko sairauksia, joissa solut jakautuvat epänormaalilla tavalla isäntäeläimessä. Syövällä on monta alaluokkaa: karsinooma (epiteelisyöpä), sarkooma (sidekudossyöpä), luu, lihakset, rusto ja verisuonet. Lymfoomat ovat imukudossysteemiin kohdistuvia.

Yleensä syöpää esiintyy iäkkäimmillä koirilla. Puolet koirista yleisesti sairastuu elämänsä aikana johonkin syöpään. Eri syöpätyypit esiintyy usein tietyillä roduilla. Yleisimpiä syövän luokkia ovat nisäkasvaimet , lymfoomat jne.

Uskotaan syöpien olevan geneettistä alkuperää vaikkakin ei perinnöllisiä. Ympäristötekijät vaikuttavat syövän syntyyn myös. Sisäsiitos lisää riskiä sairastua syöpään.

Periytyvyys ei siis selvä mutta kahta taustaltaan syöpää sairastanutta koiraa ei olisi viisasta yhdistää. Riski sairastumiseen voi lisääntyä. Sairasta koiraa ei olisi syytä jalostaa koiran oman terveyden vuoksi.

Laskeutumattomat kivekset eli kivesvika

Kivesvialla tarkoitetaan tilaa, jossa molemmat tai toinen kiveksistä ei laskeudu normaalisti kivespussiin. Periytyvyys polygeeninen ja geenä voivat kantaa sekä uros että narttu.

Laskeutumattomassa kiveksessä ei voi olla elävää spermaa. Kivesvikaisilla uroksilla on lisääntynyt riski kivessyöpään.

Sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Ei myöskään tulisi käyttää sellaista koiraa jalostukseen joka useissa yhdistelmissä tuottaa kivesvikaisia jälkeläisiä. Suomessa australianpaimenkoirilla kivesvikaa ei toistaiseksi ole tavattu merkittävässä määrin, terveystarkastuksen odotetaan tuovan asiaan lisäinformaatiota.

Verenvuototaudit (Hemofilia A ja B, von Willebrand's tauti)

Verenvuototautideissa veri ei hydy normaalisti ja vuotoherkkyys on suuri. Verenvuototautien periytyvyys epäselvä. VWD voi esiintyä myös koiralla joka sairastaa hypotyreoosia eli kilpirauhasen vajaatoimintaa.

Sairasta koiraa ei suositella jalostukseen. Ei myöskään koiraa, joka toistuvasti tuottaa jälkeläisiä, jolla on kyseistä tautia.

Patella luksaatio

Polvilumpio hakautuu polven sivusiteen ulkopuolelle joko mediaalisesti tai lateraalisesti. Koiralla voi oireilla joko toinen tai molempien jalkojen polvilumpiot. Sairaus voi vaikeuttaa koiran liikkumista.

Periytyvyys on epäselvä, tällä hetkellä periytyvyysmekanismin oletetaan olevan polygeeninen. Polvet voidaan tutkia kyseisen taudin varalta. Tutkimuksen suorittaa eläinlääkäri, jolla on oikeus tutkia polvet, polvet tutkitaan käsin ja luokitellaan terveiksi tai eriasteisesti patella luksaatioisiksi.

Sairasta koiraa ei tulisi käyttää jalostukseen.

Taulukko 26. Polviniveltilasto 1996-2004

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä
1996	28	5	0	0	0	5
1997	45	4	0	0	0	4
1998	81	3	0	0	0	3
1999	42	3	0	0	0	3
2000	108	8	0	0	0	8
2001	130	18	0	0	0	18
2002	134	22	0	0	0	22
2003	168	12	0	0	0	12
2004	135	6	0	0	0	6
Yhteensä	871	81	0	0	0	81

Taulukko 27. Polvinivellausunnot prosentteina vuosilta 1996 – 2004 (Suomi)

Vuosi	Kuvattuja	0	1	2	3
1996	17,9%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
1997	8,9%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
1998	3,7%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
1999	7,1%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
2000	7,4%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
2001	13,8%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
2002	16,4%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
2003	7,1%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
2004	4,4%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Yhteensä	9,3%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%

PDA

PDA eli persistoiva ductus arteriosus. Sairauden ensi oireena havaitaan usein sydämen sivuääni. Sairaus voi olla kuolemaan johtava tai koira voi elää elämänsä normaalina ilman oireita. Periytyvyys on mahdollisesti polygeeninen.

Sairasta koiraa ei tulisi käyttää jalostukseen.

Häntämuutokset

Koukkuhäntä tarkoittaa häntänikaman/ -nikamien epämuodostumaa. Hännässä voi olla muutoksia useissa kohtaa ja muutoksen vakavuusasteet vaihtelevat, juuri tunnistettavissa olevasta nikaman kaartumisesta, hännän taittumiseen kaksinkerroin. Koukkuhäntäisyyden on todettu olevan perinnöllistä.

Koira, jolla on pitkässä hännässä koukku, ei tule käyttää jalostukseen.

Rodussa esiintyy luonnontöpöjä ja synnyttäen lyhythäntäisiä koiria. Kahta lyhythäntäistä koira ei tule yhdistää keskenään (töpö – töpö - yhdistelmä) Töpö – töpö-yhdistelmien on epäilty aiheuttavan sikiökuolemia sekä epämuodostumia tukirankaan.

Luonnontöpöön häntään liittyy usein mutka / nisku, tällä hetkellä näiden muutosten periytyvyyttä ja merkitystä koiralle ei tunneta. Tällaisen koiran jalostuskäyttöä ei kuitenkaan suositella.

Tällä hetkellä on käynnissä kaksi tutkimusta liittyen luonnontöpöön ja sen periytymismekanismiin, luonnontöpöön liittyvää koukku/niskumuutosta ei tällä hetkellä tutkita.

Napatyrä

Tyräksi sanotaan ruumiinontelon seinämässä olevaa normaalia suurempaa aukkoa, josta yleisimmin pullistuu ulospäin

rasvakudosta. Yleisin koiranomistajan ja kasvattajan havaitsemista tyristä on napatyrä. Se on lähes aina synnynäinen tai syntymän yhteydessä aiheutettu/aiheutunut vika, joskin perinnölliset seikat vaikuttavat vahvasti sen syntyyn. Napatyrä tulee ottaa huomioon jalostuspäätöksiä tehtäessä. Australianpaimenkoirien napatyristä kerätään lisätietoa terveystutkimuksen yhteydessä.

Luustomuutokset ja nikamaviat selkärangassa

Tällä hetkellä luustomuutoksista ja nikamavioista saadut tiedot ovat peräisin Suomen Kennelliitosta lonkkakuvien yhteydessä havaituista viosta. Osa omistajista on ilmoittanut ko. muutoksista jalostustoimikunalle. Tilannetta seurataan ja kasvattajia ja omistajia pyydetään otattamaan lonkkakuvat ns. suurelle röntgenkuvakasetille, jolle lonkkien lisäksi mahtuvat mukaan myös ristiselänaalue ja siinä mahdollisesti olevat muutokset.

Muutamilla koirilla on todettu myös spondyloosia.

Luustomuutoksista ja nikamavioista ei ole saatavilla tietoa rodun kotimaasta.

Jos koiralla todetaan ko. muutoksia, sen jalostuskäyttöä tulee tarkoin harkita.

Kuurous

Kun koirassa on paljon valkeaa ja etenkin, jos koiran pää on täysin tai lähes kokonaan valkea, koira voi olla kuuro.

Samat melanosyytit, jotka aiheuttavat värin koiran karvaan ovat välttämättömiä sisäkorvan kehitykselle ja mikäli niitä ei ole korvassa, ei korva voi toimia normaalisti

Vahvimmin valkokirjavien rotujen pennut tulisi aina kuulotestata, eikä jalostukseen tulisi koskaan käyttää koira, joka on kokonaan tai puoliksi kuuro.

Värilaikut korvien päällä vähentävät kuurousriskiä, aussillakin korvien valkoisuuteen liittyy riski kuuroudesta tai heikentyneestä kuulosta.

Merle – merle- yhdistelmät

Merlegeeni M on eräänlainen laimennusgeeni, joka muuttaa sattumanvaraisesti osan tummasta eumelaniinista (väripigmentti) vaaleammaksi, yleensä lähinnä harmaaksi tuloksena tilkkutäkkimäinen väritys (blue/red merle).

Kaikki normaalit merlekoirat ovat perimältään heterotsygootteja eli Mm.

Tuplamerle koira (MM) on väritykseltään yleensä kokonaan tai lähes kokonaan valkoinen ja tällaisia pentuja syntyy vain kahden merle-värisen vanhemman risteytyksistä.

Tuplamerleen liittyy värivirheen lisäksi mm. kuuroutta, vakavia silmän kehityshäiriöitä sekä sikiökuolemia (pentuekoko jää pieneksi).

Kahta merleä koira ei siis koskaan kannata parittaa keskenään, sillä osa pennuista on suurella todennäköisyydellä tuplamerle pentuja, joiden elinkyky on huomattavasti heikentynyt.

Rotuyhdistys ei hyväksy merle- merle yhdistelmiä eikä niitä oteta pentuvälitykseen.

Lisääntymisongelmat

Suomessa australianpaimenkoirien lisääntymisongelmat eivät toistaiseksi ole olleet esillä, mutta rodun kotimaassa terveystutkimuksen yhteydessä on raportoitu alhaista libidoa, heikkoa tiinehtyvyyttä sekä ongelmia nartun käyttäytymisestä pentujen kanssa.

Kuten kaikissa perinnöllisissä sairauksissa avoimuus on avainsana. Kaikista edellä mainituista sairauksista ja vioista kasvattajia ja omistajia pyydetään informoimaan jalostustoimikuntaa. Kenenkään syyttäminen tai syyllistäminen ei auta rodun jalostuksessa vaan asioiden esille tuominen rehellisesti ja avoimesti yleensä vie rotua oikeaan suuntaan – kohti terveempää australianpaimenkoiraa.

3.4 ULKOMUOTO

Rotumääritelmä on malli jota kohti kaikkien australianpaimenkoirien kasvattajien tulisi pyrkiä. Rotumääritelmän ovat kirjoittaneet ihmiset jotka tunsivat rodun ennen kaikkea siinä ympäristössä mihin se oli alunperin kehitetty. Rotumääritelmä toimii tuomareille standardina, ja tähän standardiin kutakin koiraa verrataan. Parhaiten rotumääritelmän taustalla olevaa filosofiaa on kuvaillut eläinlääketieteen tri Robert Kline:

”Päinvastoin kuin useat luulevat, tällainen määritelmä ei ole oppikirja, vaan mieluummin rakennetta, rodun ominaispiirteitä, värejä, kokoa, käyttöä jne. kuvaava luonnos, joka on kirjoitettu niin täsmällisesti ja huolellisesti kuin mahdollista. Päätymättä lääketieteellisen anatomian oppikirjan kokoiseen teokseen määritelmä on suunnattu sellaisten ihmisten käyttöön, joilla jo on käytännön tietoa eläinten periytyvistä ja jalostuksellisista ominaisuuksista, aiheeseen liittyvästä sanastosta ja niistä keinoista, jotka antavat heille mahdollisuuden ymmärtää ja tulkita tällaista määritelmää siten, että se voi toimia hyödyllisenä työkaluna. Niiden, joille nämä asiat eivät ole tuttuja mutta jotka haluavat käyttää määritelmää, täytyy opiskella asioita ja etsiä aktiivisesti tietoa kasvattajilta ja tuomareilta, kirjoista jne. Tarkkuuden vuoksi rotumääritelmää ei voi kirjoittaa vasta-alkajaa ajatellen.”

Rodun pariin tulleille vasta-alkajille voi olla vaikeaa käsittää millä perusteella tuomari arvioi koiraa. Australianpaimenkoiran rotumääritelmässä kuvaillaan ihanteellista australianpaimenkoiraa termeillä, jotka ovat tuttuja ihmisille jotka ymmärtävät koiraterminologiaa, edellyttäen joitain perustietoja anatomiasta ja liikkeistä. Se ei ole yksityiskohtainen kaavakuva, eikä se myöskään ole kasvatuksen käsikirja vasta-alkajalle, vaan siinä esitellään ne suuntaviivat joiden mukaan kasvattaja voi toimia sortumatta kompromisseihin muoti-ilmiöiden kanssa.

Jokainen piirre, joka poikkeaa ihanteesta, on epätoivottu riippuen poikkeaman asteesta. Ominaisuudet, jotka merkittävästi poikkeavat rodunomaisista tai tasapainoisista piirteistä ovat virheellisiä. Ominaisuudet, jotka haittaavat tasapainoa ja ovat vastoin rodulle tyypillisiä piirteitä, ovat hylkääviä.

Useimmissa mittaussuosituksissa kehoitetaan tarkastelemaan koiran eri osia, sekä niiden merkitystä koiraan kokonaisuutena, mieluummin kuin noudattamaan tiettyjä numeerisia arvoja. Lievät kokovaihtelut ovat sallittuja, ja kun vertaillaan useita aussieita niiden koko vaihtelee. Tässä painottuu se, että eri ruumiinosien tulee olla tasapainossa koko koiraan nähden siten että muodostuu tasapainoinen ja symmetrinen kokonaisuus.

Australianpaimenkoirille on nykyään käytössä kaksi rotumääritelmää - AKC:n ja ASCA:n. The Australian Shepherd Club of America (ASCA), the Canadian Kennel Club (CKC), ja the United Kennel Club (UKC) käyttävät ASCA:n rotumääritelmää, kun taas American Kennel Clubilla (AKC) on oma rotumääritelmänsä. Suomen Kennelliitto käyttää FCI:n hyväksymää AKC:n rotumääritelmää, sitä on myös käytetty pohjana JTO:ta laadittaessa. ASCA:n rotumääritelmässä olevat muutamat poikkeukset ja/tai lisäykset on mainittu kyseisissä kohdissa.

JTO:n liitteenä on myös ASCA:n rotumääritelmäkomitean raportti vuodelta 2004 (Liite 3). Raportissa tarkastellaan rodussa tapahtuneita muutoksia ja niiden merkitystä rodun ulkomuodolle.

3.4.1 ROTUMÄÄRITELMÄN TULKINTA

Australianpaimenkoiran rotumääritelmä (Australian Shepherd, alkuperämaa USA)
 FCI:n ryhmä 1 Lammas- ja karjakoirat
 Rotumääritelmä (342, hyv. FCI 24.7.1996, SKL 12.12.1996)

Käyttötarkoitus: Maa- ja karjatiloilta käytettävä paimenkoira

KOMMENTTI: Edelleen käytetään työkoirana. Ei tulisi jalostaa pelkäksi seura- ja näyttelykoiraksi eikä työ – ja näyttelytyyppejä tulisi erottaa toisistaan.

Lyhyt historiaosuus: Vaikka australianpaimenkoiran alkuperästä on useita teorioita, rotu nykyisessä muodossaan on jalostettu yksinomaan USA:ssa. Rotu nimettiin australianpai-

menkoiraksi, koska sillä oli yhteyksiä baskilaisiin lammaspaimeniin, joita tuli USA:han Australiasta 1800-luvulla. Australianpaimenkoiran suosio kasvoi toisen maailmansodan jälkeen yhtä aikaa kuin läntinen ratsastusinnostus, joka tuli yleisesti tunnetuksi rodeoiden, hevosenäyttelyiden, elokuvien ja televisio-ohjelmien kautta. Rotu soveltuviin amerikkalaisille maa- ja karjatilalle monipuolisen ja helposti koulutettavan luonteensa vuoksi. Karjatilalliset jatkoivat rodun kehittämistä ja säilyttivät sen monipuolisuuden, älykkyyden, voimakkaan paimennusvaiston ja huomiota herättävän ulkonäön, eli ominaisuudet, jotka alunperinkin herättivät ihailua. Yksilöllisestä väristä ja värimerkeistä huolimatta yhteistä kaikille australianpaimenkoirille on tavaton kiintymys isäntäväkeensä. Rodun monet hyvät ominaisuudet ovat taanneet sen jatkuvan suosion.

KOMMENTTI: Näyttelytoimikunnat luulevat tekevänsä palveluksen rodun harrastajille antaessaan oseaanialaisten tuomareiden arvostella rodun. Toivomme kaikkien vievän tietoa eteenpäin rodun oikeasta kotimaasta harhaanjohtavasta rotunimestä huolimatta.

Yleisvaikutelma: Tasapainoinen, hieman korkeuttaan pitempi ja keskikokoinen. Luusto on keskivahva. Väritys on vaihteleva ja yksilöllinen. Australianpaimenkoira on tarkkaavainen, eloisa, notkea ja ketterä, tiivisrakenteinen ja lihaksikas olematta kömpelö. Karvapeite on kohtuullisen pitkä ja karhea. Häntä on tyvistetty tai synnynnäinen töpö. (Huom. Suomessa tyvistyskielto). Uroksen rakenne on urosmainen olematta karkea. Nartut ovat narttumaisia olematta kevytluustoisia.

KOMMENTTI: Monipuolisuus halutaan säilyttää. Rotumääritelmän sallima vaihtelu, jota useat väri vaihtoehdot korostavat, on toivottavaa. Ei toivota liian yhtenäistä muotia. Jäntevä ja kestävä. Hyvä lihaskunto ja työkoiran temperamentti saa näkyä myös näyttelykehässä. Usein hyvässä työkunnossa olevalle koiralle toivotaan lisää massaa, mikä on valitettavaa sillä kenellekään lihavuus ei voi olla eduksi. Kestävä ja liioittelematon, ei liian raskas.

Tärkeitä mittasuhteita: Rungon pituus mitattuna rintalastan kärjestä istuinluuhun on hieman suurempi kuin säkäkorkeus.

KOMMENTTI: Suhteessa 10 : 9

Käyttäytyminen/luonne: Älykäs työkoira, jolla on voimakas paimennus- ja vahtimisvietti. Luotettava kumppani, joka kykenee työskentelemään koko päivän. Rotu on tasapainoinen, hyväluonteinen, harvoin riidanhaluinen ja saattaa ensitapaamisella olla hieman varautunut. Pienikin merkki arkuudesta, pelokkuudesta tai aggressiivisuudesta on vakava virhe.

KOMMENTTI: Rotu on aktiivinen, sopimaton sohvakoira, onnellinen kiireisenä. Ongelmakäyttäytymiseen on suhtauduttava vakavasti.

Pää: Selväpiirteinen, vahva ja kuiva. Pään koko on suhteessa runkoon.

Kallo-osa: Yläosastaan litteä tai hieman kaartunut. Niskakyhmy voi olla hieman havaittavissa. Kallon leveys ja pituus ovat yhtä suuret.

KOMMENTTI: Kallo on neliömäinen.

Otsapenger: Kohtuullinen mutta selvästi havaittava.

Kirsu: Sinimarmoroiduilla (blue merle) ja mustilla yksilöillä kirsu ja huulet ovat väriltään mustat, punamarmoroiduilla (red merle) ja punaisilla maksanuskeat. Merle-värisillä pienet vaaleanpunaiset pilkut kirsussa ovat sallittuja. On kuitenkin vakava virhe, jos yli yksivuotiaan koiran kirsussa on yli 25% vaaleanpunaista väriä.

Kuono-osa: Yhtä pitkä kuin kallo tai hieman sitä lyhyempi. Sivulta katsottuna kallon ja kuonon ylälinjat ovat yhdensuuntaiset ja niiden välissä on selvästi havaittava mutta kohtuullinen otsapenger. Kuono-osa kapenee hieman kohti pyöristynyttä kärkeä.

KOMMENTTI: Kuonon suhde kalloon on 1 : 1.

Huulet: Sinimarmoroiduilla (blue merle) ja mustilla väriltään mustat, punamarmoroiduilla (red merle) ja punaisilla maksanuskeat.

Hampaat/purenta: Hampaat täysilukuiset, voimakkaat ja väriltään valkoiset. Leikkaava purenta, tasapurenta on sallittu. Alapurennaksi ei lueta muutoin moitteetonta purentaa, jossa lyhyet keskimmäiset etuhampaat ovat syynä siihen, että etuhampaat eivät kosketa toisiaan. Onnettomuudesta johtuvat hampaiden katkeamiset tai puutokset eivät ole virheitä.

Silmät: Ilme on valpas, älykäs, tarkkaavainen ja innokas. Katse on kiinnostunut ja ystävällinen. Silmien väri on ruskea, sininen, meripihkanvärinen tai mikä tahansa näiden värien yhdistelmä. Pilkut ja marmorointi ovat sallittuja. Silmät ovat mantelinmuotoiset, eivät ulkonevat eivätkä syvällä sijaitsevat. Sinimarmoroiduilla (blue merle) ja mustilla yksilöillä silmäluomien reunat ovat mustat, punamarmoroiduilla (red merle) ja punaisilla maksanruskeat.

KOMMENTTI: Silmät saavat olla siniset tai sinikirjavat myös yksi-, kaksi- tai kolmivärisillä. Rotumääritelmä ei pyydä tai suosi mitään värisävyä eikä turkin väriin sopivuutta.

Korvat: Kolmion muotoiset, keskikokoiset ja -paksuiset sekä korkealle kiinnittyneet. Koiran ollessa hyvin tarkkaavainen korvat taivuttavat eteenpäin tai sivulle kuten ns. ruusukorvat. Pystyt tai riippuvat korvat ovat vakavia virheitä.

KOMMENTTI: Tärkeintä korvien kiinnityskohta. Korvavirheitä ovat pystyt, liian matalalle kiinnittyneet, liian eriparia, liian suuret tai liian pienet korvat.

Kaula: Vahva, kohtuullisen pitkä, niskasta hieman kaartuva ja liittyy sulavasti lapoihin.

KOMMENTTI: Kuitenkin liioittelematon.

Runko

Ylälinja: Selkä on suora, vahva, tasainen ja kiinteä säästä sarvennaisiin.

Lantio: Kohtuullisen viisto.

Rintakehä: Ei kovin leveä, vaan syvä, syvin kohta ulottuu kyynärpäiden tasolle. Kylkiluut ovat selvästi kaareutuneet ja pitkät, rintakehä ei ole tynnyrimäinen eikä litteä.

KOMMENTTI: Kyynärpäät säkäkorkeuden puolivälissä.

Alalinja ja vatsa: Vatsaviiva on kohtuullisesti kohoava.

Häntä: Suora, typistetty tai luonnostaan töpö, korkeintaan 10 cm pitkä. (Huom. Suomessa typistyskielto.)

KOMMENTTI: Häntä voi olla aivan lyhyt, täyspitkä tai kaikkea siltä väliltä. Luonnontöppöön liittyy usein niksu eli koukku. Australianpaimenkoirat ry esittää viiden (5) vuoden seurantajaksoa, jolloin koukut vain kirjattaisiin arvosteluun – KIRJAAMISVELVOLLISUUS. Niksu/koukku on hylkäävä virhe täyspitkässä hännässä.

Raajat

Eturaajat

Yleisvaikutelma: Eturaajat ovat pystysuorat, suorat ja vahvat. Luut ovat vahvat ja mieluummin soikeat kuin pyöreät.

Lavat: Pitkät, litteät, melko rungonmyötäiset ja taakse sijoittuneet.

Olkavarret: Suunnilleen yhtä pitkät kuin lavat ja muodostavat noin 90 asteen kulman lapojen kanssa.

Välikämmenet: Keskipitkät ja hyvin vähän viistot. Eturaajojen kannukset voidaan poistaa.

Käpälät: Soikeat ja tiiviit, varpaat ovat selvästi kaartuneet ja tiiviisti yhdessä. Päkiät ovat paksut ja kimmoiset.

KOMMENTTI: Käpälät ovat tärkeä paimenkoiran työväline.

Takaraajat

Yleisvaikutelma: Takaosa on yhtä leveä kuin etuosa lapojen kohdalta. Lantion ja reiden välinen kulmaus on noin 90 astetta ja vastaa lavan ja olkavarren välistä kulmausta.

Polvet: Hyvin kulmautuneet.

Kintereet: Kohtuullisesti kulmautuneet.

Väljalat: Lyhyet, pystysuorat ja takaa katsottuna yhdensuuntaiset. Takaraajojen kannukset tulee poistaa.

Käpälat: Kuten etukäpälat.

Liikkeet: Sulavat, vapaat ja vaivattomat. Koira kykenee liikkumaan ketterästi tasapainoisella ja maatavoittavalla askeleella. Raajat liikkuvat suoraan ja yhdensuuntaisina rungon keski- viivan kanssa. Nopeuden kasvaessa raajat lähestyvät keskilinjaa selän pysyessä kiinteänä ja tasaisena. Australianpaimenkoiran tulee olla ketterä ja kykenevä äkillisiin suunnan ja nopeuden muutoksiin.

KOMMENTTI: Edellä kuvattu liikunta on mahdollista vain sopivassa massassa ja hyvässä lihaskunnossa olevalle koiralle.

Karvapeite

Karva: Keskivahvaa, suoraa tai laineikasta, säänkestävää ja keskipitkää. Pohjavillan laatu vaihtelee ilmasto-olosuhteiden mukaan. Karva on lyhyttä ja sileää päässä, korvissa, eturaajojen etupuolella ja kintereiden alapuolella. Eturaajojen takaosissa ja takaraajoissa on kohtuulliset hapsut. Kohtalainen kaulus ja röyhelö ovat selvemmat uroksilla kuin nartuilla. Epätyyppillinen karvapeite on vakava virhe.

Väri: Sini- tai punamarmoroidut (blue tai red merle), musta tai punainen. Kaikissa väreissä voi olla valkoiset ja/tai punaruskeat (kuparin-) merkit. Kaikki väri vaihtoehdot ovat samanarvoisia. Valkoisen kauluksen raja ei nahassa ylitä säkää. Valkoista hyväksytään niskassa (joko osittaisena tai täytenä kauluksena), rinnassa, raajoissa, kuonon alaosassa, "pläsinä" päässä ja vatsapuolella ulottuen korkeintaan 10 cm kyynärpäiden tason yläpuolelle. Valkoinen väri päässä ei saa olla vallitseva ja silmänympäryksien tulee olla värittyneet ja pigmentoituneet. Väriin tummuminen iän myötä on tyypillistä marmoroituneille koirille.

KOMMENTTI: Haalistuneet värisävyt eivät ole toivottuja. Värien tulee olla vahvoja ja punainen väri on puhdas, kirkas, syvä, jopa maksanuskea. Epävarmoissa tapauksissa väri kannattaa varmistaa kirsun väristä. Rotumääritelmä ei pyydä tai suosi mitään blue merle värisävyä. Rotumääritelmä ei myöskään määrittele väriin jakautumista tarkasti, paitsi valkoisen suhteen.

Koko

Säkäkorkeus: Ihannekorkeus uroksilla 51 - 58 cm ja nartuilla 46 - 53 cm. Laatu ei saa kärsiä koon kustannuksella.

Virheet: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

Hylkäävät virheet: Alapurenta tai yli 3 mm:n yläpurenta. Kaikissa väreissä valkoiset läiskät rungossa, ts. sään ja hännän välisellä alueella ja kyljissä kyynärpäiden ja reisien takaosan välisellä alueella.

Huom. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussisiin.

4 YHTEENVETO AIEMPIEN JALOSTUSSUOSITUSTEN TOTEUTUMISESTA

Australianpaimenkoiralla ei ole ollut aikaisempaa jalostusentavoiteohjelmaa ja jalostusta on ohjattu lähinnä pentuvälityksen ja jalostussuosituksien kautta. Yhdistyksen jalostussuosituksia on noudatettu melko hyvin terveystutkimusten osalta. Jalostukseen on käytetty jonkin verran hyvin nuoria koiria sekä koiria, joilla ei ole ollut käyttötuloksia.

5 JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA STRATEGIAT

5.1 ROTUJÄRJESTÖN VISIO

Rotujärjestö haluaa säilyttää australianpaimenkoiran monipuolisena ja terveenä työ- ja harrastuskoirana. Rodulle on ominaista suuri geneettinen ja ulkomuodollinen variaatio, joka pyritään säilyttämään sellaisenaan.

5.2 ROTUJÄRJESTÖN TAVOITTEET

Rodussa pyritään säilyttämään monimuotoisuus ja käyttöominaisuudet. Tavoitteena on saada australianpaimenkoirille myös alkuperäisen käyttötarkoituksen mukainen rodunomainen koemuoto (paimennus).

Rodun terveystilannetta Suomessa selvitetään ja kartoitetaan, jotta jalostuksen avuksi saadaan tarkempia työkaluja.

5.3 ROTUYHDISTYKSEN STRATEGIA

Rodun geneettistä monimuotoisuutta säilytetään ulkomaisten koirien, tuontikoirien ja keinosiemennyksen avulla, sekä välttämällä sukusiitosasteen kasvamista ja samojen valtalinjojen sekä matadorurosten liiallista käyttämistä. Tähän pyritään jalostussuosituksilla ja tiedon jakamisella. Rotujärjestö / jalostustoimikunta järjestää apua/neuvontaa tuontisperman ja tuontikoirien hankkimiseksi.

Jalostustoimikunta ei toistaiseksi ole antanut jalostusyhdistelmäsuosituksia. Yhdistys kouluttaa jatkossa henkilöitä jalostusneuvojiksi. Neuvontaa on jaettu yleisellä tasolla esimerkiksi sukusiitosasteita laskemalla ja erilaisten sairauksien periytyvyyden selvittämisellä. Neuvontaa tullaan lisäämään mm. perustamalla jalostusuroslista, jonne otetaan yhdistyksen jalostusvaatimukset täyttäviä uroksia. Lista julkaistaan yhdistyksen kotisivuilla ja lehdessä.

Pentuvälitystä tullaan kehittämään informatiivisemmaksi ja pennunostajaa paremmin palvelevaksi.

Rodun ulkomuodollinen monimuotoisuus ja toiminnallisuus pyritään saamaan hyväksytyksi myös näyttelyissä ja siihen päästään tuomarikoulutuksen avulla tuomalla koulutuksessa esille erityyppisiä rotumääritelmän mukaisia koiria.

Rodun terveystilannetta seurataan aktiivisesti ja tämä toteutetaan terveystarkastuksen avulla vuoden 2006 aikana. Tulokset julkaistaan ja esitellään rotujärjestön jäsenille vuonna 2006. Terveystieteen liittyvissä kysymyksissä jaetaan tietoa ja neuvontaa julkaistavien artikkeleiden ja koulutuksien avulla. Terveystieteen liittyvissä kysymyksissä pidetään tiiviisti yhteyttä rodun kotimaahan ja Eurooppaan.

Rutiiniterveystutkimusten korkea määrä turvataan PEVISA:an hakeutumisen harkinnalla.

Rotuyhdistys järjestää koulutusta ja rotupäiviä harrastajille ja kasvattajille.

Rotuyhdistys järjestää open shown, jonne saapuu rodun kotimaan rotujärjestön (ASCA) ulkomuototuomari arvostelemaan koirat ja antaa kannasta ja siinä vallitsevasta tilanteesta oman näkemyksensä. Open show on ollut hyvin suosittu tapahtuma, johon on osallistunut merkittävä määrä koiria, jolloin on saatu kerättyä merkittävää tietoa mm. hammasvioista ja värivirheistä.

5.3.1 PEVISA-OHJELMAAN HAKEUTUMINEN JA OHJELMAAN LIITETTÄVÄT SAIRAUDET

JTO:n valmistumisen jälkeen yhdistys harkitsee hakeutumista PEVISA-ohjelmaan. PEVISA-ohjelmaan haettaviksi harkitaan seuraavia tutkimuksia: lonkka- ja kyynärtutkimus sekä silmäpeilaus. Silmäpeilaustulos ei saa astutushetkellä olla yli 12kk vanha.

PEVISA hakemukseen sisällytetään rekisteröintikielto merle- merle- yhdistelmille.

5.3.2 MUITA JALOSTUSSUOSITUKSIA

Taulukko 28. Australianpaimenkoirat ry:n muita jalostussuosituksia.

	Koiran ja (sen jälkeläisten) jalostuskäyttö
Purenta / hampaisto	Täysi hampaisto ja leikkaava purenta
Ikä	> 2 vuotta
Sukulaisuus	Kymmenen polven aikana sukusiitos-% ei saisi nousta yli 9% ja viiden polven aikana sukusiitosprosentti ei saisi nousta yli 6,25%
Matadorijalostus	Samaa urosta ei tule käyttää täyssisaruksille. Uroksella saa olla korkeintaan 5% jälkeläisiä sen jalostuskäyttövuosien rekisteröinneistä laskettuna. 2 – 4 ikävuoden aikana suositellaan tehtäväksi vain yksi pentue.
Luonne	Jalostuskoirilla tulee olla luonnetesti-, koetulos tai paimennustulos.

5.4 UHAT JA MAHDOLLISUUDET

SWOT-analyysi; terveys ja populaatiogenetiikka

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maailmanlaajuisesti geneettinen variaatio on laajalla pohjalla • Suhteellisen terve rotu • Tuontikoiria on runsaasti ja kasvattajat ovat käyttäneet tuontispermaa ja astutuksia • Pääsääntöisesti jalostukseen käytetyt koirat on tutkittu • Tiettyjen rotulinjojen yleisyys voidaan kääntää myös eduksi -> vain parhaat jalostukseen • Rotujärjestö on saanut kasvattajat noudattamaan terveystutkimuksia melko hyvin myös ilman PEVISA-määräyksiä. 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomen populaatio on geneettiseltä taustaltaan homogeenisempi kuin maailmanlaajuinen kanta (samoja sukulinjoja on valtaosa koirista) • Toistaiseksi suomalaisista koirista on vain vähän tutkimustietoa ja tilastoja ja rodun kotimaassa tietoa on kerätty melko suppeasta koiramäärästä • Jalostusvalintoja ja koirien ulkomailta tuontia vaikeuttavat typistysmääräykset • Jalostusyhdistelmien tekemistä rajoittavat merle – merle ja töpö- töpö-yhdistelmien terveysriskit • Häntien pituuksia ja niihin liittyviä terveysriskejä ei tunneta, koska kotimaassa kaikki koirat typistetään eikä niistä pidetä rekisteriä • Kotimaan rotujärjestön rekisteröimät koirat eivät pääse FCI:n alaiseen rekisteriin, jolloin tiettyjen linjojen käyttö vaikeutuu
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rodussa esiintyvä geneettinen variaatio mahdollistaa erilaiset jalostusyhdistelmät ja laajan geenipohjan säilyttämisen • Yhteistyö rodun emämaan asiantuntijoiden kanssa • Geenitestejä kehitetään esim. epilepsian kartoittamiseksi • Sairauksien perityytymismalleja selvitetään • Tuontikoirien suuri määrä ja kasvattajien aktiivisuus tuontisperman ja keinosiemennyksen käyttämiseen • Tiedon lisääminen terveyskyselyn alulla • Avoimuus ja tiedon jakaminen • AKC rotukirjan avaaminen -> ASCA rekisteröityjä koiria FCI:n alaiseen rekisteriin ja uusia koiria / linjoja jalostukseen 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sukusiitosasteen kasvaminen • Samojen sukulinjojen runsas ja harkitsematon jalostuskäyttö • Rajatapausten (esim. C-lonkat, 1-asteen kyynärpäät) jalostuskäytön lisääminen harkitsemattomasti • Epilepsia ja kaihi ovat uhka rodulle sekä maailmalla, että Suomessa • Rodun kahtiajakautuminen erillisiin työ- ja näyttelytyyppeihin • Rodun suosion liian nopea kasvaminen; määrä ei korvaa laatua • Autoimmuunisairauksien lisääntyminen • Koirakanta on nuori, joten silmäsairauksien esiintyvyyksiä ei vielä välttämättä kuvaa todellista tilannetta • Rodun kotimaassa esiintyy lisääntymisongelmia • Terveysriskeihin ei suhtauduta niiden vaatimalla vakavuudella

SWOT-analyysi, luonne ja käyttöominaisuudet

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käyttöominaisuuksiltaan (fyysisesti ja psyykkisesti) monipuolinen rotu • Soveltuu lähes kaikkiin suomalaisiin koiraharrastuslajeihin • Rodusta löytyy edelleen alkuperäisiä käyttöominaisuuksia • Helposti koulutettavissa • Suhteellisen suurella osalla koirista on jonkinlainen luonnetesti- tai koetulos 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ääniherkkyys (laukaukset, ilotulitteet, ukonilma) • Nartut voivat olla kooltaan liian pieniä kansallisiin palveluskoiralajeihin • Ääriominaisuudet joissakin koirissa, esimerkiksi liiallinen turkki ja luuston raskaus voivat haitata työskentelyä • Jalostusvalinnoissa ei aina huomioida käyttöominaisuuksia ja niiden vaalimista
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harrastajat ovat alkaneet löytää australiapaimenkoiran ja sen monipuolisuuden • Kasvattajilla on mahdollisuus jalostusvalinnoissaan painottaa tiettyjä haluamiaan ulkomuoto-, luonne- ja käyttöominaisuuksia. • Rodulla edelleen mahdollisuuksia ja potentiaalia toimia myös työskentelevänä paimenkoirana • Rodussa löytyy kapasiteettia erilaisten työtehtävien (harrastuslajien) suorittamiseen ja materiaalia tämän kapasiteetin säilyttämiseen. 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käyttöominaisuuksien katoaminen (paimennustaipumukset, oikeanlainen vartiointi- ja puolustushalu, työmotivaatio) • Luonteiden suuri variaatio, oikea koira ei löydä oikeaa ohjaajaa ja kotia • Liiallinen dominanssitaiipumus • Liiallinen terävyys • Liiallinen puolustus- ja vartiointitaiipumus • Jalostuksen suuntautuminen pelkiksi seurakoiriksi

5.4.1 VARAUTUMINEN ONGELMIIN

Merkittävimmät sairausuhat

Epilepsia

Pyritään avoimuuteen ja sitä kautta jalostusvalintojen avulla vähentämään riskiyhdistelmien määrää. Rodun kotimaassa ja Euroopassa on käynnissä tutkimuksia, jossa pyritään selvittämään myös australiapaimenkoirien epilepsian periytymismekanismeja.

Autoimmuunisairaudet

Terveyskyselyllä kartoitetaan autoimmuunisairauksien yleisyyttä. Autoimmuunisairauksiin sairastuneiden koirien jalostuskäyttöä vältetään. Jatkossakin tullaan kiinnittämään huomiota sukusiitosasteeseen ja sitä kautta minimoimaan mahdollisia sukusiitosasteeseen liittyviä autoimmuuniongelmiä.

Silmäsairaudet

Jalostuskoirien silmät peilataan ja silmäpeilauksia suositellaan suoritettavaksi myös aktiivisen jalostusuran jälkeen, sekä koirille, joita ei käytetä jalostukseen.

Merkittävät muut uhat

Käyttäytymisongelmat

Australianpaimenkoiria on päätynyt paljon perhekoiriksi, kaikki rodun yksilöt eivät kuitenkaan sopeudu pelkästään seurakoiriksi ja käyttäytymisongelmia on esiintynyt jonkin verran. Tähän voidaan varautua valistamalla pennunostajia rodun alkuperäisestä käyttötarkoituksesta, luonteesta ja vanhempien luonteiden merkityksestä. Kasvattajia ohjataan valistamaan ja neuvomaan pennunostajia oikeanlaisen koiran valitsemisessa sekä koiran peruskouluttamisessa.

Käyttöominaisuuksien katoaminen

Rotuyhdistys pyrkii painottamaan rodun toiminnallisuutta ja käyttökoiraominaisuuksia. Rotuyhdistys pyrkii luomaan Suomeen australiapaimenkoirille oman rodunomaisen paimennuskokeen.

5.5 TOIMINTASUUNNITELMA JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTTAMISEKSI

Yhdistys järjestää koulusta ja rotupäiviä jäsenistölle. JTO julkaistaan yhdistyksen internetsivuilla ja yhdistyksen lehdessä jolloin jokainen jäsen saadaan tietoiseksi JTO:n sisällöstä ja tavoitteista. Jalostuksen tavoiteohjelman toteutumista seurataan ja tilastoja päivitetään vuosittain, päivitetty tilastot ja niissä tapahtuneet muutokset analysoidaan ja esitetään jäsenistölle internetissä yhdistyksen kotisivuilla. JTO:n suurpäivitykset suoritetaan vuonna 2010 ja lähetetään yhdistyksen julkaisun mukana jäsenistölle.

6 TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Jalostuksen tavoiteohjelman toteutumista seurataan ja tilastoja päivitetään vuosittain, päivitetty tilastot ja niissä tapahtuneet muutokset analysoidaan ja esitetään jäsenistölle. JTO:n suurpäivitykset suoritetaan vuonna 2010.

7 LÄHTEET

- Ahola S. Seinäjoen Eläinklinikka: Ymmärrä Epilepsiaa, 1996
- American College of Veterinary Ophthalmologists, 1999, Australian shepherd
- ASCA BRRED health survey, 1999
- Aussie health survey study, 1997
- Aussie pedigrees, sukutaulutietokanta, <http://www.hrdndog.com/pedigrees/>
- Birchard & Sherding, Manual of small animal practice
- Hartnagle Joseph ; All About Aussies
- Hartnagle-Taylor, J.J. All About Aussies (1996)
- [Http://www.ashgi.org](http://www.ashgi.org)
- Hutt, F.B.1979: Genetics for dog breeders. W.H. Freeman pubs.
- Järvinen, O., Miettinen, K. 1987. Sammuuko suuri suku? Luonnon puolustamisen biologiaa.
- KoiraNet jalostustietojärjestelmä v1.10 / 29.06.2005 <http://jalostus.kennelliitto.fi>
- Liberg et al. 2005: Severe inbreeding depression in a wild wolf (*Canis lupus*) population. *Biology Letters* 1: 17-20.
- Mäki, K. 1999. Pienten populaatioiden jalostus. <http://www.kokonaisvaltaisenkoiranjalostusentukiheti.fi/katariina5.pdf>
- Mäki, K. 2002. Sukulaisuussuhteesta sukusiitokseen. Julkaistu nimellä ”Monilla roduilla sukusiitosaste on yhä nousussa” *Koiramme* 10/2001 s. 36-41.
- National Biological Information Infrastructure (NBII): Genetic Biodiversity. <http://genetics.nbi.gov/population.html>
- Paatsama, S. Terve ja sairas koira, Otava 1995
- Sharp C.A.; Aussie Genetics Fact sheet : Australian shepherd genetic disease prevalence
- Sharp C.A.; Aussie Genetics Fact sheet : cataracts
- Sharp C.A.; Aussie Genetics Fact sheet : collie eye anomaly
- Sharp C.A.; Aussie Genetics Fact sheet : epilepsy
- Sharp C.A.; Aussie Genetics Fact sheet : persistent pupillary membrane
- Sharp C.A.; Aussie Genetics Fact sheet : thyroid diseases
- Sharp C.A.; Autoimmune Disease
- Sharp C.A.; Can You see ? Inherited eye disease in Aussies
- Sharp C.A.; Cancer : The deadly Menace
- Sharp C.A.; The Dirty Dozen Plus a Few: Frequency of Hereditary Diseases in Australian Shepherds
- Sharp C.A. 2002: Why incest isn't best? *USASA Journal* Nov/Dec 2002. http://www.dogstuff.info/incest_sharp.html
- Sharp C.A. 2000: Playing with COI. *Double Helix Network News*, Spring 2000 http://www.ashgi.org/articles/breeding_coi.htm
- Sharp C.A.: The downside of inbreeding. <http://www.canine-genetics.com/Price.htm>
- Sundgren, P.E, Lemmikkieläinten jalostus, SKL 1993
- Suomen Kennelliitto, Koiranet jalostustietojärjestelmä
- Wang et al. 1999: Dynamics of inbreeding depression to deleterious mutations in small populations: mutation parameters and inbreeding rate. *Genet. Res.* 74: 165-178.
- Willis, M.B.1989: Genetics of the dog. Howell Book house.

8 LIITTEET

LIITE 1

Rotumääritelmä

Australianpaimenkoiran rotumääritelmä (Australian shepherd, alkuperämaa USA)

FCI:n ryhmä 1 Lammas- ja karjakoirat

Rotumääritelmä (342, hyv. FCI 24.7.1996, SKL 12.12.1996)

KÄYTTÖTARKOITUS: Maa- ja karjatiloiilla käytettävä paimenkoira

LYHYT HISTORIAOSUUS: Vaikka australianpaimenkoiran alkuperästä on useita teorioita, rotu nykyisessä muodossaan on jalostettu yksinomaan USA:ssa. Rotu nimettiin australianpaimenkoiraksi, koska sillä oli yhteyksiä baskilaisiin lammaspaimeniin, joita tuli USA:han Australiasta 1800-luvulla. Australianpaimenkoiran suosio kasvoi toisen maailmansodan jälkeen yhtä aikaa kuin läntinen ratsastusinnostus, joka tuli yleisesti tunnetuksi rodeoiden, hevösnäyttelyiden, elokuvien ja televisio-ohjelmien kautta. Rotu soveltui hyvin amerikkalaisille maa- ja karjatiloiille monipuolisen ja helposti koulutettavan luonteensa vuoksi. Karjatilalliset jatkoivat rodun kehittämistä ja säilyttivät sen monipuolisuuden, älykkyyden, voimakkaan paimennusvaiston ja huomiota herättävän ulkonäön, eli ominaisuudet, jotka alunperinkin herättivät ihailua. Yksilöllisestä väristä ja värimerkeistä huolimatta yhteistä kaikille australianpaimenkoirille on tavaton kiintymys isäntäväkeensä. Rodun monet hyvät ominaisuudet ovat taanneet sen jatkuvan suosion.

YLEISVAIKUTELMA: Tasapainoinen, hieman korkeuttaan pitempi ja keskikokoinen. Luusto on keskivahva. Väritys on vaihteleva ja yksilöllinen. Australianpaimenkoira on tarkkaavainen, eloisa, notkea ja ketterä, tiivisrakenteinen ja lihaksikas olematta kömpelö. Karvapeite on kohtuullisen pitkä ja karhea. Häntä on typistetty tai synnyännäinen töpö. (Huom. Suomessa typistyskielto). Uroksen rakenne on urosmainen olematta karkea. Nartut ovat nartumaisia olematta kevytluustoisia.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Rungon pituus mitattuna rintalastan kärjestä istuinluuhun on hieman suurempi kuin säkäkorkeus.

KÄYTTÄYTYMINEN/LUONNE: Älykäs työkoira, jolla on voimakas paimennus- ja vahtimisvietti. Luotettava kumppani, joka kykenee työskentelemään koko päivän. Rotu on tasapainoinen, hyväluonteinen, harvoin riidanhaluinen ja saattaa ensitapaamisella olla hieman varautunut. Pienikin merkki arkuudesta, pelokkuudesta tai aggressiivisuudesta on vakava virhe.

PÄÄ: Selväpiirteinen, vahva ja kuiva. Pään koko on suhteessa runkoon.

KALLO-OSA: Yläosastaan litteä tai hieman kaartunut. Niskakyyhmy voi olla hieman havaittavissa. Kallon leveys ja pituus ovat yhtä suuret.

OTSAPENGER: Kohtuullinen mutta selvästi havaittava.

KIRSU: Sinimarmoroiduilla (blue merle) ja mustilla yksilöillä kirsu ja huulet ovat väriltään mustat, punamarmoroiduilla (red merle) ja punaisilla maksanuskeat. Merle-värisillä pienet vaaleanpunaiset pilkut kirsussa ovat sallittuja. On kuitenkin vakava virhe, jos yli yksivuotiaan koiran kirsussa on yli 25% vaaleanpunaista väriä.

KUONO-OSA: Yhtä pitkä kuin kallo tai hieman sitä lyhyempi. Sivulta katsottuna kallon ja kuonon ylälinjat ovat yhdensuuntaiset ja niiden välissä on selvästi havaittava mutta kohtuullinen otsapenger. Kuono-osa kapenee hieman kohti pyöristynyttä kärkeä.

HUULET: Sinimarmoroiduilla (blue merle) ja mustilla väriltään mustat, punamarmoroiduilla (red merle) ja punaisilla maksanuskeat.

HAMPAAT/PURENTA: Hampaat täysilukuiset, voimakkaat ja väriltään valkoiset. Leikkaava purenta, tasapurenta on sallittu. Alapurenaksi ei lueta muutoin moitteetonta purentaa, jossa lyhyet keskimmaiset etuhampaat ovat syynä siihen, että etuhampaat eivät kosketa toisiinsa. Onnettomuudesta johtuvat hampaiden katkeamiset tai puutokset eivät ole virheitä.

SILMÄT: Ilme on valpas, älykäs, tarkkaavainen ja innokas. Katse on kiinnostunut ja ystävällinen. Silmien väri on ruskea, sininen, meripihkanvärinen tai mikä tahansa näiden värien yhdistelmä. Pilkut ja marmorointi ovat sallittuja. Silmät ovat mantelinmuotoiset, eivät ulkonevat eivätkä syvällä sijaitsevat. Sinimarmoroiduilla (blue merle) ja mustilla yksilöillä silmäluomien reunat ovat mustat, punamarmoroiduilla (red merle) ja punaisilla maksanuskeat.

KORVAT: Kolmion muotoiset, keskikokoiset ja -paksuiset sekä korkealle kiinnittyneet. Koiran ollessa hyvin tarkkaavainen korvat taittuvat eteenpäin tai sivulle kuten ns. ruusukorvat. Pystyt tai riippuvat korvat ovat vakavia virheitä.

KAULA: Vahva, kohtuullisen pitkä, niskasta hieman kaartuva ja liittyy sulavasti lapoihin.

RUNKO

YLÄLINJA: Selkä on suora, vahva, tasainen ja kiinteä säästä sarvennaisiin.

LANTIO: Kohtuullisen viisto.

RINTAKEHÄ: Ei kovin leveä, vaan syvä, syvin kohta ulottuu kyynärpäiden tasolle. Kylkiluut ovat selvästi kaareutuneet ja pitkät, rintakehä ei ole tynnyrimäinen eikä litteä.

ALALINJA JA VATSA: Vatsaviiva on kohtuullisesti kohoava.

HÄNTÄ: Suora, typistetty tai luonnostaan töpö, korkeintaan 10 cm pitkä. (Huom. Suomessa typistyskielto.)

RAAJAT

ETURAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Eturaajat ovat pystysuorat, suorat ja vahvat. Luut ovat vahvat ja mieluummin soikeat kuin pyöreät.

LAVAT: Pitkät, litteät, melko rungonmyötäiset ja taakse sijoittuneet.

OLKAVARRET: Suunnilleen yhtä pitkät kuin lavat ja muodostavat noin 90 asteen kulman lapojen kanssa.

VÄLIKÄMMENET: Keskipitkät ja hyvin vähän viistot. Eturaajojen kannukset voidaan poistaa.

KÄPÄLÄT: Soikeat ja tiiviit, varpaat ovat selvästi kaartuneet ja tiiviisti yhdessä. Päkiät ovat paksut ja kimmoiset.

TAKARAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Takaosa on yhtä leveä kuin etuosa lapojen kohdalta. Lantion ja reiden välinen kulmaus on noin 90 astetta ja vastaa lavan ja olkavarren välistä kulmausta.

POLVET: Hyvin kulmautuneet.

KINTEREET: Kohtuullisesti kulmautuneet.

VÄLIJALAT: Lyhyet, pystysuorat ja takaa katsottuna yhdensuuntaiset. Takaraajojen kannukset tulee poistaa.

KÄPÄLÄT: Kuten etukäpälät.

LIIKKEET: Sulavat, vapaat ja vaivattomat. Koira kykenee liikkumaan ketterästi tasapainoisella ja maatavoittavalla askeleella. Raajat liikkuvat suoraan ja yhdensuuntaisina rungon keskiviivan kanssa. Nopeuden kasvaessa raajat lähestyvät keskilinjaa selän pysyessä kiinteänä ja tasaisena. Australianpaimenkoiran tulee olla ketterä ja kykenevä äkillisiin suunnan ja nopeuden muutoksiin.

KARVAPEITE

KARVA: Keskivahvaa, suoraa tai laineikasta, säänkestävää ja keskipitkää. Pohjavillan laatu vaihtelee ilmasto-olosuhteiden mukaan. Karva on lyhyttä ja sileää päässä, korvissa, eturaajojen etupuolella ja kintereiden alapuolella. Eturaajojen takaosissa ja takaraajoissa on kohtuul-

liset hapsot. Kohtalainen kaulus ja röyhelö ovat selvemmat uroksilla kuin nartuilla. Epätyyppillinen karvapeite on vakava virhe.

VÄRI: Sini- tai punamarmoroidut (blue tai red merle), musta tai punainen. Kaikissa väreissä voi olla valkoiset ja/tai punaruskeat (kuparin-) merkit. Kaikki väri vaihtoehdot ovat samanarvoisia. Valkoisen kauluksen raja ei nahassa ylitä säkää. Valkoista hyväksytään niskassa (joko osittaisena tai täytenä kauluksena), rinnassa, raajoissa, kuonon alaosassa, "pläsinä" päässä ja vatsapuolella ulottuen korkeintaan 10 cm kyynärpäiden tason yläpuolelle. Valkoinen väri päässä ei saa olla vallitseva ja silmänympäryksien tulee olla värittyneet ja pigmentoituneet. Väriin tummuminen iän myötä on tyypillistä marmoroituneille koirille.

KOKO

SÄKÄKORKEUS: Ihannekorkeus uroksilla 51 - 58 cm ja nartuilla 46 - 53 cm. Laatu ei saa kärsiä koon kustannuksella.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellämainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET: Alapurenta tai yli 3 mm:n yläpurenta. Kaikissa väreissä valkoiset läiskät rungossa, ts. sään ja hännän välisellä alueella ja kyljissä kyynärpäiden ja reisien takaosan välisellä alueella.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespusseihin.

LIITE 2

Silmäsairausdiagnoosit

Vuosi	Tutkimustulos		Määrä
1996	CEA, terve	T	14
1996	Ei HC-, PRA- tai RD-muutoksia		19
1996	Ei perinnöll. harmaakaihia, oireeton	T	1
1996	Iris coloboma, terve	T	2
1996	Membrana pupillaris persistens, terve	T	1
1996	Muut mykiömuutokset, ei perinnöll.		4
1996	PHTVL/PHPV, terve	T	1
1996	PHTVL/PHPV, tulkinnanvar.	0	1
1996	PRA, perifeerinen, oireeton	T	1
1996	RD, tulkinnanvar.	0	1
1996	Ulkomainen silmätutkimus, Oireeton	T	1
Vuosi	Tutkimustulos		Määrä
1997	CEA, terve	T	10
1997	Ei HC-, PRA- tai RD-muutoksia		21
1997	Iris coloboma, terve	T	4
1997	Muut morbi corporis vitrei		2
1997	Muut mykiömuutokset, ei perinnöll.		1
1997	PHTVL/PHPV, terve	T	1
Vuosi	Tutkimustulos		Määrä
1998	CEA, terve	T	23
1998	Ei HC-, PRA- tai RD-muutoksia		35
1998	HC, posterior polaarinen kaihi, laaja-alainen	3	2
1998	Iris coloboma, terve	T	7
1998	Muut mykiömuutokset, ei perinnöll.		3
1998	PHTVL/PHPV, sairas,aste 2	2	1
1998	PRA, perifeerinen, oireeton	T	3
1998	Ulkomainen silmätutkimus, Oireeton	T	1
1998	Verkkokalvolöydöks. tark. määrittelemät.		1
Vuosi	Tutkimustulos		Määrä
1999	CEA, terve	T	17
1999	Cilia aberranta, sairas	S	1
1999	Ei HC-, PRA- tai RD-muutoksia		26
1999	Ei perinnöll. harmaakaihia, oireeton	T	2
1999	Ei perinnöll. harmaakaihia, tulkinnanvar.	0	1
1999	HC, mykiön muiden osien kaihi, lievä	1	1
1999	Iris coloboma, sairas	S	1
1999	Iris coloboma, terve	T	7
1999	Muut mykiömuutokset, ei perinnöll.		2
1999	PRA, perifeerinen, oireeton	T	3
1999	RD, terve	T	2
1999	Ulkomainen silmätutkimus, Oireeton	T	2
1999	Verkkokalvolöydöks. tark. määrittelemät.		1
Vuosi	Tutkimustulos		Määrä

2000	CEA, terve	T	37
2000	Ei HC-, PRA- tai RD-muutoksia		48
2000	Ei perinnöll. harmaakaihia, oireeton	T	9
2000	Ei perinnöll. harmaakaihia, tulkinnanvar.	0	1
2000	Entropion, sairas	S	1
2000	HC, posterior polaarinen kaihi, selvä kolmiom.	2	1
2000	Iris coloboma, terve	T	17
2000	Muita silmämuut. tark. määrittelemättä		1
2000	Muut mykiömuutokset, ei perinnöll.		4
2000	Muut sarveiskalvomuutokset		1
2000	PHTVL/PHPV, sairas,aste 2	2	1
2000	PHTVL/PHPV, terve	T	1
2000	PHTVL/PHPV, tulkinnanvar.	0	2
2000	PRA, perifeerinen, oireeton	T	4
2000	RD, terve	T	3
2000	Ulkomainen silmätutkimus, Oireeton	T	1
2000	Verkkokalvolöydöks. tark. määrittelemät.		2
Vuosi	Tutkimustulos		Määrä
2001	CEA, terve	T	64
2001	Cilia aberranta, sairas	S	4
2001	Ei HC-, PRA- tai RD-muutoksia		67
2001	Ei perinnöll. harmaakaihia, oireeton	T	1
2001	HC, posterior polaarinen kaihi, selvä kolmiom.	2	1
2001	Iris coloboma, terve	T	22
2001	Membrana pupillaris persistens, terve	T	5
2001	Membrana pupillaris persistens, tulkinnanvar.	0	3
2001	Muut mykiömuutokset, ei perinnöll.		3
2001	Muut sarveiskalvomuutokset		3
2001	PHTVL/PHPV, terve	T	6
2001	PRA, perifeerinen, oireeton	T	2
2001	RD, multifokaali	1	1
2001	RD, terve	T	5
Vuosi	Tutkimustulos		Määrä
2002	CEA, terve	T	87
2002	Cilia aberranta, sairas	S	1
2002	Ei HC-, PRA- tai RD-muutoksia		97
2002	Ei perinnöll. harmaakaihia, oireeton	T	2
2002	Glaucoma, oireeton	T	1
2002	Iris coloboma, sairas	S	2
2002	Iris coloboma, terve	T	42
2002	Membrana pupillaris persistens, terve	T	1
2002	Muut mykiömuutokset, ei perinnöll.		5
2002	PRA, perifeerinen, oireeton	T	2
2002	RD, terve	T	1
2002	RD, tulkinnanvar.	0	1
2002	Ulkomainen silmätutkimus, Oireeton	T	1

Vuosi	Tutkimustulos		Määrä
2003	CEA, terve	T	64
2003	Ei HC-, PRA- tai RD-muutoksia		92
2003	Ei perinnöll. harmaakaihia, oireeton	T	1
2003	Iris coloboma, sairas	S	2
2003	Iris coloboma, terve	T	70
2003	Membrana pupillaris persistens, tulkinnanvar.	0	3
2003	Muut mykiömuutokset, ei perinnöll.		4
2003	Muut sarveiskalvomuutokset		1
2003	PHTVL/PHPV, terve	T	9
2003	PHTVL/PHPV, tulkinnanvar.	0	1
2003	PRA, perifeerinen, oireeton	T	1
2003	Verkkokalvolöydöks. tark. määrittelemät.		2
Vuosi	Tutkimustulos		Määrä
2004	CEA, CRD	1	1
2004	CEA, terve	T	75
2004	CEA, tulkinnanvar.	0	1
2004	CPRA, oireeton	T	1
2004	Ei HC-, PRA- tai RD-muutoksia		70
2004	Ei perinnöll. harmaakaihia, oireeton	T	8
2004	Iris coloboma, sairas	S	1
2004	Iris coloboma, terve	T	68
2004	Membrana pupillaris persistens, tulkinnanvar.	0	2
2004	PHTVL/PHPV, tulkinnanvar.	0	1
2004	PRA, perifeerinen, oireeton	T	1
2004	Ulkomainen silmätutkimus, Oireeton	T	1
2004	Verkkokalvolöydöks. tark. määrittelemät.		2

LIITE 3

ASCAn rotumääritelmän tarkistuskomitean raportti 15.3.2004

ASCAn rotumääritelmä on ollut voimassa vuodesta 1977. Sitä on nyt kolmen vuoden ajan työstänyt työryhmä johon kuuluvat Linda Bell, Kim Cochran, Sandy Cornwell, Ernie Hartnagle, Shelly Hollen, Gail Karamalegos, Terry Martin, Kristin McNamara, Sunday Miles ja Cheri Preciado. Tehtävän hoitaminen on ollut meille suuri kunnia. Toimeksiantomme oli arvioida määritelmä ja suositella tapoja, joilla voitaisiin selvittää ongelmallisia tai väärinymmärrettyjä osia ja puuttua sellaisiin rodussa esiintyviin ongelmiin, jotka eivät ehkä olleet niin ilmeisiä vuonna 1977. Komitea on konsultoinut useita eläinlääkäreitä ja geneetikkoja, sekä tutkinut muita rotumääritelmiä ja rakennetta käsittelevää kirjallisuutta. Tämä on todellakin ollut opettavainen kokemus meille kaikille.

Aluksi päätimme, ettemme hyväksy suosituksia joita ei hyväksy vähintään 2/3 enemmistö koko komiteasta. Eräät määritelmän osuudet jaettiin pienempiin kokonaisuuksiin ja hyväksyttiin sitten. Olemme käyneet koko määritelmän läpi kolmesti. Olen kirjannut viimeisen hyväksymisäänestyksen päivämäärän jokaisesta osuudesta (paitsi silloin kun on ollut kyse oikeinkirjoituksen ja kieliopin korjauksista) osaan, missä olemme lyhyesti selittäneet suosituksiamme. Nyt on jäsenistön vuoro kommentoida, suositella, kritisoida ja kehua työmme tulosta. Nykyinen määritelmä ja ehdotettu uudistettu versio ovat tässä tutkittavanaanne. Odotamme palautettanne, suosituksianne ja kommenttejanne.

Puheenjohtajan ominaisuudessa haluaisin pyytää palvelusta teiltä, jotka kommentoitte. Sen sijaan että sanotte ettette pidä jostakin, ehdottakaa sellaista sanamuotoa joka mielestänne olisi sopivampi. Tämä menetelmä on osoittautunut helpommaksi kun verrataan ideoita. Jos jotakin on vaikea ymmärtää, käytäkää tarkkaa sanavalintaa joka selvittää mitä ei ole ymmärretty. Kiitän teitä, jäsenistöä, jo etukäteen kun käytätte aikaanne siihen, että luette nämä dokumentit, mietitte niitä, tutkitte niitä ja vastaatte. Voitte lähettää kaikki vastaukset komitealle minulle osoitteeseen slashv@htcomp.net ja toki voitte lähettää kommenttinne myös hallitukselle.

Terry Martin, puheenjohtaja

Kääntäjän lisäys: seuraavassa on esitelty komitean ajatukset sekä niiden vaikutus määritelmään. Määritelmän käännökseen on merkitty kursiivilla kohdat, joissa on muutoksia aiempaan versioon.

Rotumääritelmän tarkistuskomitean selvennykset

Yleisvaikutelma

Ei muutoksia. Nykyinen sanamuoto kuvailee riittävästi rodun yhdellä silmäyksellä, kuten sen on tarkoituskin. (14.2.2003)

Luonne

Lisätty kaksi lausetta selventämään mitä "ensisijaisesti työkoira" ja "paimennusvietti" tarkoittavat tämän kyseisen rodun kohdalla. Komitean tarkoitus on selvittää kuinka ja mitä eläimiä australianpaimenkoira paimentaa, painottaakseen että australianpaimenkoira ei ole vain paimenkoira kuten vanhaenglanninlammaskoira tai corgi, jonka tehtävät saattavat sopia rodulle jolta ei vaadita ketteryyttä tai nopeutta. Monet tuomarit ja harrastajat eivät ymmärrä että australianpaimenkoiran kaltaisen työkoiran täytyy olla kykeneväinen tekemään työnsä lähellä hankalaa karjaa, tai että voima ja nopeus (eli vaadittava rakenne) ovat vaatimuksena näiden tehtävien hoitoon. (5.5.2003)

Ehdotus määritelmäksi

Australianpaimenkoira on ensisijaisesti työkoira, jolla on vahva paimennus- ja vartiointivietti. Se on älykäs, erinomainen seuralainen. Se on monipuolinen ja helppo kouluttaa ja hoitaa tehtävänsä tyylikkäästi ja innolla. Se on varautunut vieraita kohtaan muttei arka. Tällä poikkeuksellisen monipuolisella paimenkoiralla on vaadittava voima ja nopeus, joiden avulla se voi kontrolloida hankalaa karjaa, kuin myös kyky työskennellä lampaiden kanssa ilman tarpeetonta voimankäyttöä. Se työskentelee ryhdikkäästi ja lähellä sekä ilmentää it-

seluottamusta paimentaessaan. Vaikkakin se on työssään aggressiivinen ja auktoritäärinen, vihamielisyyttä ihmisiä tai eläimiä kohtaan ei tule suvaita.

Pää

Selvitys miksi pään tyyppi on tärkeä toiminnan kannalta, muistuttamaan että tarvitaan kohtuullisuutta jotta rotumme pysyisi sinä keskikokoisena ketteränä eläimenä, jollaisena se on maineensa ansainnut. Koiran päätä seuraa samantyyppinen runko. Sanaa kuiva on selvennetty käyttämällä sanaa tiukka. On lisätty maininta kuonon ja pääläen ylälinjoista, sillä nämä linjat eivät saisi olla samansuuntaiset kuten setterillä tai spanielilla. Kuonon määritelmä on lisätty selventämään, että tämä ei ole rotu millä on raskas neliskulmainen kuono tai kapea terävä kuono. Koska kuivalle tai märälle suulle ei ole sanakirjamääritelmää, kohtaa on selvennetty (5.5.2003)

Ehdotus määritelmäksi

Australianpaimenkoiran pää heijastaa sitä yleistä kohtuullisuutta jota työkoirassa tarvitaan ja sen rakenne tarjoaa parhaan mahdollisen suojan vaurioilta kun koira paimentaa. Pään iho on tiukka ja pää on selkeäpiirteinen, vahva ja suhteessa vartaloon. Huulet ovat tiukat ja istuvat, kohtaavat suun linjassa vain hieman päällekkäin menen ja suu on kuiva. Päälaki on litteä tai hieman kaareutuva, sen pituus ja leveys ovat samat kuin kuonon pituus. Kuono on keski-levyinen ja -syvyinen ja kaareutuu hieman pyöristyneeseen kärkeen, vaikuttamatta raskaalta, neliskulmaiselta tai terävältä. Kuonon ja pääläen linjat ovat pienessä kulmassa toisiinsa nähden. Otsapenger on kohtuullinen mutta selkeästi erottuva.

Hampaat

Koska vinoa purentaa ei ole mainittu nykyisessä määritelmässä, mutta se on poikkeama toivottavasta leikkaavasta purennasta, aihetta selvennettiin mainitsemalla virheellisiksi kaikki purennat, jotka poikkeavat ihanteellisesta leikkaavasta purennasta. Keskusteltiin pitkään tulisiko sisäänpainuneista etuhampaista mainita erikseen, mutta koska ne eivät ole täysin toivottavanlaiset "vahvat hampaat", komiteasta oli parempi olla antamatta lausuntoa jonka nojalla niistä tulisi hyväksytty ilmiö tai erikseen mainittu virhe.

Koska perinnöllisistä hammaspuutteista on tullut rodulle ongelma, katsottiin tarpeelliseksi merkitä se virheeksi, mutta ei esitetty tietyn määrän puuttuvia hampaita johtavan hylkäykseen (huom: meille ei annettu tehtäväksi lisätä rotumääritelmään uusia syitä hylkäykseen). Tätä aihetta komitea tutki huomattavasti määrin, yhdessä eläinlääkäreiden ja perinnöllisyystieteilijöiden kanssa. (28.5.2003)

Ehdotus määritelmäksi

Täysimääräiset (42), vahvat, valkoiset hampaat ovat leikkaavassa purennassa. Muut kuin leikkaava purenta ovat virheellisiä. Tapaturmaisesti vahingoittuneita tai irronneita hampaita ei tule pitää virheenä. Muita puuttuvia hampaita tulee pitää virheenä, jonka vakavuus on sitä suurempi, mitä enemmän hampaita puuttuu. Hylkäävät virheet: Alapurenta, yläpurenta yli 1/8 tuumaa.

Silmät

Selvennettiin, että kaikki silmän värit ovat hyväksyttäviä kaikilla väreillä, koska muiden kuin merleväristen koirien sinisistä silmistä on ollut väärikäsitteitä. Virheille jotka vaikuttavat työkoiran terveyteen on laitettu lisää painoarvoa. Pyöreät silmät ovat alttiimpia vaurioille kuin silmät jotka asettuvat syvemmälle ja ovat siitä johtuen mantelin muotoiset. Silmän löysät vilkkuluomet ja alaluomet eivät myöskään ole turvalliset aktiiviselle työ/paimenkoiralle, sillä ne ovat alttiit roskille (2.6.2003)

Ehdotus määritelmäksi

Silmät ovat hyvin ilmeikkäät, niiden ilme on tarkkaavainen ja älykäs. Ne ovat kirkkaat, mantelinmuotoiset, kohtuullisen kokoiset ja asettuneet hieman vinoon, eivät esiintyntyvät eivätkä syvällä päässä. Pupillit ovat tummat, selkeärajaiset ja täydellisesti asettuneet. Väri on ruskea, sininen, meripihkan värinen tai mikä tahansa muunnos tai yhdistelmä mukaanluettuna

läiskät ja marmorointi. Kaikki silmän värit ovat hyväksyttäviä yhdistettynä mihin tahansa turkin väriin. Virheet: Pyöreät silmät, löysät vilkkuluomet.

Korvat

Sanajärjestystä muutettiin hieman, jotta saataisiin painotettua että korvan täytyy olla irti päästä, mutta komitea ei muuttanut itse määritelmää. Selvennys mutta ei muutosta korvan mittaamiseen. Koska yleisesti esiintyvä korvan asento, missä korvat taittuvat eteen ja sitten sivulle on hyväksyttävä rodussa, eikä häiritse koiran toimintaa tai rotutyyppejä, se on määritelty sopivaksi. Ei käytetty termiä ruusukorva tai lentokonekorva, vaan kuvailtiin korva. Sanakirjamerkityksessään ruusukorva ei sovellu kuvaamaan monenkaan australiainpaimenkoiran korvaa (oikeastaan se kuvailee whippetin tai greyhoundin korvan ja tarkoittaa, että ruusukorva on pieni). Lisättiin selvennys aiemmin käytettyyn ilmaisuun ajokoiran korva. Tämä ei ole tarkka termi ja sen seurauksena suuria raskaita korvia ei ole pidetty yhtä suurina virheinä kuin pystyjä korvia, vaikka ne on aina mainittu yhtä suureksi virheeksi. (10.6.2003)

Ehdotus määritelmäksi

Korvat kiinnittyvät korkealle pään sivuun, ovat kolmikulmaiset ja kärjestään hieman pyöristyneet. Ne ovat kohtuullisen kokoiset, oikea mitta saadaan viemällä korvan kärki lähemmäs silmän sisäkulmaan. Koiran ollessa tarkkaavainen, korvien tulisi olla pystyssä 1/4 - 1/2 mitaltaan juurestaan ja taittua eteenpäin, mutta ne voivat myös taittua sivulle. Vakavat virheet: Suuret, raskaat, roikkuvat korvat, pystyt korvat.

Niska ja runko

Ei muutoksia, vain lauseiden järjestystä vaihdettu. Vaikkakin töpöhännästä on keskusteltu ASCAssa, tällä komitealla ei ollut valtuuksia suositella kokonaisvaltaisia muutoksia määritelmään. Kaikki muutokset tähän sananvalintaan, jota on perinteisesti pidetty ihanteellisena, kuuluisivat ASCAn hallituksen päätäntävaltaan. Se voisi pitää sisällään asioita kuten hännän kanto ja pituus, jotka olisivat huomattavia muutoksia. (13.6.2003)

Ehdotus määritelmäksi

Niska on kiinteä, vahva ja suhteessa runkoon. Se on keskipitkä, aavistuksen kaarella niskasta ja asettuu syvälle hartioihin. Runko on kiinteä ja lihaksikas. Ylälinja vaikuttaa tasaiselta luonnollisessa seisoma-asennossa. Alalinja jatkuu pitkälle taakse ja nousee hillitysti. Rinta on syvä ja pitkä, kylkiluut kaareutuvat hyvin. Lanne on vahva ja leveä ylhäältä katsottuna. Lantio on hillitysti laskeva, ihanne on 30 astetta vaakatasosta. Häntä on suora, eikä saa ylittää pituudeltaan neljää tuumaa, luonnontöpo tai typistetty.

Eturaajat

Tätä osuutta päivitettiin vastaamaan uusinta hyväksyttyä tieteellistä näkemystä koiran rakenteesta, sellaisena kuin se on sovellettavissa australiainpaimenkoiraan. Tämän johdosta ensimmäisen lauseen rakenne uusittiin asiaankuuluvalla tavalla. Sana pitkä poistettiin koska määritelmässä ei ollut suhteellista mittaria esittämään oikeaa annettua pituutta. Lause jossa viitattiin kahteen sormeen poistettiin, koska se oli epätarkka mitta joka ei päde yhtäläillä erikokoisiin koiriin. Neljänkymmenenviiden asteen kulma poistettiin, sillä on tieteellisesti todistettu että se on mahdoton savuttaa. Lause jossa puhutaan olkavarsista poistettiin, koska se sisälsi epätarkkaa tietoa. Komitean mielestä käyttämällä edellämainittujen lauseiden jäljellejääviä osia yhdistelmäkuvauksessa joka sisältää myös kyynärpäiden paikan ja asennon, saadaan osio riittävän tarkasti päivitettyä.

Ehdotus määritelmäksi

Lavat asettuvat hyvin, olkavarsi on hieman pidempi kuin lapa. Etujalat ovat suorat ja vahvat, kohtisuorassa maata kohti ja luustoltaan kohtuulliset. Kyynärpäät asettuvat suoraan sään alapuolelle ja ovat yhtä kaukana säästä kuin maasta. Välikämmenet ovat lyhyet, paksut ja voimakkaat, mutta kuitenkin joustavat ja sivusta katsottuna pienessä kulmassa. Kypälät ovat soikeat ja tiiviit, varpaat ovat tiiviisti yhdessä ja selvästi kaareutuneet. Päkät ovat paksut ja kimmoiset, kynnet lyhyet ja vahvat. Kannuskynnet voidaan poistaa.

Takaraajat

Osuutta pidettiin paikkansapitävänä, sillä poikkeuksella että lause "muodostaa suunnilleen suoran kulman" oli virheellinen ja poistettiin. (27.6.2003)

Ehdotus määritelmäksi

Takaosan leveys vastaa pääpiirteittäin etuosan leveyttä lapojen kohdalla. Lantion ja yläreiden kulmaus vastaa lavan ja olkavarren kulmausta. Polvet ovat selvästi erottuvat, kinnernivelet kohtuullisesti taipuneet. Välijalat ovat lyhyet, pystysuorat ja suorassa linjassa toisiinsa takaapäin katsottaessa. Kämpälät ovat soikeat ja tiiviit, varpaat ovat tiiviisti yhdessä ja selvästi kaareutuneet. Päkiät ovat paksut ja kimmoiset, kynnet lyhyet ja vahvat. Takajalkojen kannuskynnet poistetaan.

Karvapeite

Painotettiin enemmän sitä, että australianpaimenkoira on työkoira jonka on tarkoitus työskennellä erilaisissa sää- ja maasto-olosuhteissa, jonka johdosta sillä tulee olla tarpeeksi turkkia suojakseen, mutta se ei saa olla niin pitkää tai pehmeää että estäisi koiraa työskentelemästä risukoissa tai kuumalla. Rodun alkuperäisen luonteen mukaisesti muu turkinlaitto kuin pesu ja yleinen siistiminen ei ole suositeltavaa (tutkimuksemme osoitti että monissa muissa rotumääritelmässä on määritelty tai suositeltu rajoja näyttelyjä varten tehtävän turkinhoidon määrään). Viiksien leikkamiseen on puututtu johtuen tutkimuksista, joiden mukaan tällä tavoin käsitellyt koirat ovat alttiimpia kasvovammoille. Vikoja selvennettiin, erityisesti että pitkäkarvaisen collien turkki ei kuulu australianpaimenkoiralle.

Ehdotus määritelmäksi

Karva on keskipituista ja keskivahvaa, suorasta hieman laineikkaaseen, säänkestävää; pohjavillan määrä voi vaihdella ilmastosta riippuen. Karva on lyhyttä ja sileää päässä, korvien ulkopinnoilla, etujalkojen etupuolella ja kinnerten alla. Etujalkojen takaosissa on kohtuulliset hapsut ja housut ovat kohtuullisen runsaat. Koiralla on kohtuullinen kaulus ja röyhelö, jotka ovat selvempiä uroksilla kuin nartuilla. Australianpaimenkoira on työkoira ja tulee esittää luonnollisessa turkissa. Karvojen siistiminen tassuissa, korvissa, välikämmenissä ja -jaloissa on sallittavaa. Viiksiä ei leikata pois. Vakavat virheet: Epätyypillinen karvapeite, kuten colliemainen, kihara tai sileä karva.

Väri

Tälle rodulle tämä osuus sisältää useita vakavia terveystyypiksiä, toisin kuin joillekin roduille joilla kyse on vain rotutyypistä. Viallisten homotsygoottisten merlejen takia tämä osuus on tärkein työkalumme kun yritetään estää sellaisten koirien jalostuskäyttö, joilla on homotsygoottisen merlen ulkomuoto. Koska rodussa on runsaasti heikkolaatuisia värejä, komitea katsoi että oli tärkeää painottaa mikä on syvä, kirkas ja voimakas (komitea tutki diluutiogeenin aiheuttamia terveysongelmia muissa roduissa). Vaikkakin asia on todettu jo alkuperäisessä, painotetaan että kirsun, silmäluomien reunojen jne pitäisi olla mustat tai maksanväriset. Vaalea pigmentti ja vaaleanpunaiset alueet kirsussa altistavat työkoiraa auringonpolttamille ja ihosyövälle ja vaalealla pigmentillä on yhteys haalistuneeseen turkinväriin. Komitea myös selvensi mikä on marmorointia ja pohjaväriä, sillä nämä on usein ymmärretty väärin. Sekaannusta aiheuttanut viittaus "butterfly noseen" poistettiin ja tilalle laitettiin selvempi ilmaus pigmentoitumaton alue.

Jotta voitaisiin puuttua erittäin tärkeään kysymykseen homotsygoottisen merlen näköisistä koirista, valkoisia alueita ja niiden rajoja on tarkennettu. Rotumääritelmä kuvaa ihanneyksilön. Alkuperäisen määritelmän tarkoitus sen kuvatessa silmiä ja korvia ympäröiviä alueita ei ollut tehdä valkoisesta korvasta hyväksyttävää (komitea tarkisti tämän alkuperäistä muotoilemassa olleilta henkilöiltä) mutta johtuen käytetystä sanavalinnasta, näin sen tulkitsevat kasvattajat ja tuomarit. Korvissa ei ole tarkoitus olla valkoista ja siksi se on virhe. Valkoisen kauluksen määritelmää selvennettiin viittamalla sekä täyteen että osittaiseen kaulukseen, eikä siis vain suoraan alueeseen sään korkeimmalla kohdalla. Valkoiseen polvissa ei puututtu sillä alkuperäinen määritelmä ei mainitse sitä virheenä, mutta valkoinen joka nousee kylkeen tai kupeeseen on erikseen mainittu. Keskusteltiin pitkään siitä pitäisikö määritellä raja kuinka korkealle vatsapuolen valkoinen väri saa nousta, mutta koska mitat ovat subjektiiv-

sia, komitea päätti olla suosittelematta määriteltyä rajaa. Tässäkin koiran koko olisi yksi tekijä.

Ylimääräiseen valkoiseen liittyviä virheitä on selvennetty niin, että ne ovat vakavia suhteessa esiintyvään määrään. Haalistuneet värit on laitettu virheiksi, jotta tarkennetaan alkuperäisen määritelmän lausetta jonka mukaan kaikkien värien tulee olla syviä, kirkkaita ja voimakkaita.

Alkuperäisessä määritelmässä esiintyviä hylkääviä virheitä on tarkennettu. Eniten epäselvyyksiä on aiheuttanut viittaus valkoisiin läikkiin rungossa. Tätä tarkennettiin niin että nyt termi tarkoittaa sekä yhtä että useampaa valkoista läikkää. Se myös käsittää sekä valkoisen jonka ympärillä on väriä että valkoisen joka jatkuu hyväksyttävistä paikoista. Sekaan-nusta aiheuttanut termi "dudley nose" on poistettu ja korvattu ilmaisulla "täysin pigmentoitumaton".

Ehdotus määritelmäksi

Värit ovat syviä, kirkkaita ja voimakkaita. Hyväksytyt värit ovat musta, sinimarmoroitu, punainen (maksanvärinen) ja punainen (maksanvärinen) marmoroitu; kaikissa voi olla valkoiset ja/tai ruskeat merkit ja kaikki värit ovat samanarvoisia. Mustilla ja sinimarmoroiduilla pohjaväri on pikimusta, punaisilla ja punamarmoroiduilla pohjaväri on maksanvärinen (tumman punertava ruskea). Marmorointi on pohjaväriin vaaleampi sävy. Sinimarmoroiduilla ja mustilla koirilla on musta pigmentti kirsussa, huulissa ja silmänreunuksissa; punaisilla (maksanvärillä) marmoroiduilla ja punaisilla (maksanvärillä) koirilla on maksanvärinen pigmentti kirsussa, huulissa ja silmänreunuksissa. Kirsun tulee olla täysin väritynyt (pienet pigmentoitumattomat alueet eivät ole virhe alle vuoden ikäisillä koirilla). Pään ensisijainen väri on jokin muu kuin valkoinen, korvien ja silmänympärysten tulee olla täysin muun kuin valkoisen värin peitossa ja ympäröimänä. Täydellisen tai osittaisen kauluksen raja ihossa ei saa ylittää säästä kyynärpäähän vedettyä linjaa. Valkoista saa esiintyä koiran alapuolella, etujaloissa ja takajaloissa, mutta se ei saa jatkaa kylkeen tai kupeeseen asti. Virheet: Valkoista korvassa tai kiinni silmässä, vaaleanpunaista kirsussa ja/tai silmänreunuksessa tulee kohdella virheinä, joiden vakavuus on suhteessa siihen kuinka paljon niitä esiintyy. Kaikki poikkeamat haalistuneeseen (vaaleampaan) pohjaväriin on käsiteltävä virheinä. Kun koko pohjaväri on niin heikko ettei väriä voida pitää maksanvärisenä tai mustana, on katsottava ettei kyseessä ole hyväksytty väri. Hylkäävät virheet: Mikä tahansa muu kuin yksi neljästä hyväksytyistä väristä. Valkoinen(/set) läiskä(t), riippumatta siitä onko kyseessä erillinen täplä(t), läiskä(t) tai valkoiselta alueelta jatkuva väritys. Täysin pigmentoitumaton kirsu.

Liikkeet

Komitean mielestä oli tärkeää jälleen painottaa liikkeiden merkitystä koiran rodunomaiselle käytölle. Ongelmallista osuutta selvennettiin poistamalla lause "etu- ja takajalat liikkuvat suoraan ja samansuuntaisesti", koska monet ovat tämän luettuaan uskoneet etteivät australianpaimenkoiran etu- ja takajalat saisi ravissa lähentyä yhdelle linjalle rungon alle. On käsitelty väärin että edelliset lauseet olisivat ristiriidassa toistensa kanssa. Täydellistä liikettä kuvailtaessa pidettiin tärkeänä että kuvataan myös se, kuinka tassut pysyvät lähellä maanpintaa niin etteivät kyynärät, kintereet tai tassut käänny ulos tai sisään. Ylenpalttinen etujalkojen nostelu tai takajaloilla taaksepäin potkiminen ovat ylimääräistä liikettä, jollaista ei haluta nähdä koiralla jonka saattaa olla tarpeen ravata pitkiä aikoja. Painottaakseen liikkeiden äärimmäistä tärkeyttä työrodussa, komitea katsoi että vääranlaisten liikkeiden tulee olla mainittu virheenä. (26.2.2004)

Ehdotus määritelmäksi

Oikeanlaiset liikkeet ovat olennaiset rodun käyttötarkoitukselle, joka vaatii vauhtia, kestävyyttä ja nopeutta. Ravin on oltava tasaista, vapaata ja helppoa, liikkeen ketteryyden tulee näkyä ja askeleen olla tasapainoinen ja maata voittava. Vauhdin lisääntyessä sekä etu- että takajalat lähentyvät koiran alla kulkevaa keskilinjaa. Kämpälät pysyvät lähellä maanpintaa, kyynärpäät, kintereet tai tassut eivät käänny sisään- tai ulospäin. Ylälinja pysyy vakaana ja tasaisena. Liikkeissä esiintyviä virheitä tulee kohdella sen mukaan kuinka paljon ne poikkeavat ihanteesta.

LIITE 4

Australianpaimenkoiran työskentelykuvaus

Työskentelykuvaustoimikunnan viimeinen luonnos

Lähetetty paimennuskomitealle 10.6.2005

Johdanto

Paimenkoirana australianpaimenkoira on yksi ns. kroppakoiraroduista ("Loose-Eyed". Se on itsevarma, määrävä työkentelijä, jolla on oma tunnistettava työkentelytyylinsä, joka poikkeaa ns. "silmäkoirien" ("Strong-Eyed") työkentelystä. Se on ketterä ja työskentelee pystyasennossa ja lähietäisyydellä, ja nämä ominaispiirteet ovat nähtävissä sen säilyttäessä monipuolisuutensa ja kykynsä hallita kaikenlaisia paimennettavia eläimiä tehokkaalla ja määrätietoisella tavalla. Parhaimmillaan australianpaimenkoira paimennettaessa suuri ja/tai hitaasti liikkuvia lammaslauvoja ja karjalauvoja ja sen erityiskykyä arvostetaan kykyä hallita eläimiä ahtaissa paikoissa. Australianpaimenkoira on luonnostaan vahva ja intensiivinen sekä nopeaoppinen. Lähestyessään paimennettavia eläimiä australianpaimenkoira usein käyttää liikettä, näykkäisyä ja/tai komentavaa haukkua sekä myös silmää milloin se on tarpeen hallitaakseen eläimiä.

Liike

Pitäessään laumaa koossa ja liikuttaessaan sitä eteenpäin australianpaimenkoiran liike on sujuvaa, tasapainoista ja maatavoittavaa koiran liikkuaessa vaivattomasti edestakaisin lauman takana. Tämä on hyvin luontainen liikuntatapa australianpaimenkoiralle ja se voi jatkaa sitä tuntikausia..

Näykkäisy

Australianpaimenkoira käyttää näykkäisyä vain liikuttaakseen vastahakoisia tai haastavia eläimiä. Ihanteellinen australianpaimenkoira työskentelee luonnostaan molemmissa päissä, näykkäisten matalalta ja kovaa takajalkojen vuohisista liikuttaakseen itsepäistä karjaa tai kiertäen eteen ja näykkäisten turvasta tai päästä kääntääkseen itsepäisen eläimen takaisin laumaan.

Haukkuminen

Australianpaimenkoira voi käyttää haukkumista painostaakseen liikkeelle itsepäisiä tai haastavia eläimiä. Sen haukkuminen on kuitenkin kohtuullista ja käytettäessä määrävää. Siinä missä näykkäisy vaikuttaa yleensä vain yhteen eläimeen, haukkuminen voi vaikuttaa koko laumaan ja on tehokkaimillaan silloin kun paimennettavat eläimet ovat jumittuneet esimerkiksi ahtaassa kujassa. Haukkuminen on erityisen hyödyllistä koottaessa karjaa tiheästä maastosta.

Ns. "silmä"

Koska australianpaimenkoira on ns. kroppakoira, se käyttää mieluummin läsnäoloaan ja liikettä liikuttaakseen paimennettavia eläimiä. Paimennettavien eläinten uhmatessa sitä se voi kuitenkin käyttää silmää suoralla ja määrätietoisella tavalla kunnes uhma on ohi.